

www.ted.org.tr

bu sene yine
8.4 milyar doları
ÖSS için çöpe attık.

zengin miyiz, zengin mi ediyoruz?

Türk Eğitim Derneği - Tel: 0312 425 87 58 & Faks: 0312 417 23 74

www.ted.org.tr

"TED HERKESİ GÖREVE ÇAĞIRIYOR"

SUNUŞ

Türk Milli Eğitim düzenini yukarıdan aşağıya teslim alıp hedeflerinden uzaklaştırmış bulunan üniversiteye giriş sisteminin neden olduğu sorunlar yeni boyutlar kazanarak ağırlaşmaya devam etmektedir.

Türk Eğitim Derneği olarak, bu nedenle, eğitimimizin sorunlarını saptayıp çözüm yolları bulma ve toplumu aydınlatarak uygulayıcıları yönlendirme noktasında kuruluşumuzdan bu yana üstlendiğimiz misyonun bir gereği olarak, 2005 yılının ilk yarısında başlattığımız “üniversiteye giriş sistemi” tartışmasını, alışılmışın dışında bir tavır alarak fikri takip anlayışıyla sürdürmeyi uygun bulduk.

1970’lerin ortasından itibaren, Türk eğitim sektörü üniversiteye giriş sisteminin sebep olduğu sorunlarla boğuşmaktadır. Uzun yıllar boyunca bu temel sorun atlanmış, görmezden gelinmiştir.

Yükseköğrenim talebinin yüksekliği karşısında yükseköğretim arzının yetersizliği üniversiteye giriş sınavı etrafında gittikçe yoğunlaşan bir yarışma ortamına ve katlanarak büyüyen bir dersane sektörüne meydan vermiştir.

Eleyici nitelikteki sınav etrafında yaşanan yarış çocuklarımızı hem eğitimden uzaklaştırarak test ağırlıklı bir zihin biçimine sürüklemiş, hem de sürekli depresyona ve toplum dışına iterek kişilik gelişimlerini dahi olumsuz etkilemeye başlamıştır.

Sorunun önemli bir boyutu, çocuklarının sınavda başarılı olması için maddi imkanlarını seferber eden anne-babaların çocuklarıyla birlikte depresif karakterler haline gelmeleridir. Sınav stresinin Türk ailesinin psikolojik dengesini bozduğu söylenebilir.

ÖSS etrafında gelişen ve çığ gibi büyüyen dersane sektörü ise, eğitim sistemini temel amaçlarından saptırmıştır. Öte yandan, artık okullarda da test odaklı bir öğretme ve ölçme-değerlendirme sisteminin hakimiyeti söz konusudur.

Başlangıçta daha çok ortaöğretim düzeyinde baskısı hissedilen üniversiteye giriş sistemi, zaman içinde ilköğretimi de kendi amacından uzaklaştırmıştır. ÖSS model alınarak geliştirilen OKS, yukarıdaki sorunun en alt eğitim kademelerine yansıtılmasına yol açmaktadır.

Gelinen noktada; 1970’lerin ikinci yarısı ile 1980’lerde üniversiteye giriş amaçlı olarak gelişen ve sadece liseleri yönlendiren dersane ve test egemenliği, bugün ilköğretim kademesini de yönetir hale gelmiştir. Çocuklarımız artık ilköğretim çağında da okullarda test çözdükleri yetmezmiş gibi bir de dersanelere devam etmektedirler.

Eğitimsel anlamda hiçbir katma değer üretmeyen, eğitim dünyamıza hiçbir olumlu etkisi bulunmayan dersane sektörünün milyarlarca dolarlık ciroya ulaştığı artık tüm kesimlerde görülmektedir. Zengin olmayan Türkiye'miz, kıt ekonomik kaynaklarını inanılmaz bir müsriflikle harcayan, bilinçsiz bir ülke konumundadır.

2004 yılının ikinci yarısı ile 2005 yılının ilk aylarında yaptığımız, üniversiteye giriş düzeninin neden olduğu bütün bu sorunları etraflı bir şekilde ortaya koyan ve makul çözüm önerileri içeren geniş kapsamlı araştırmamız, **Türkiye'de Üniversiteye Giriş Sistemi Araştırması ve Çözüm Önerileri** adıyla kitaplaştırılarak 2005 yılının Mayıs ayında kamuoyunun ilgisine sunulmuştur.

Konu farklı düzeylerde yoğun ve ciddi bir ilgi ile karşılanmıştır. Gerek Türk Eğitim Derneği olarak biz, gerekse diğer ilgililerce, üniversiteye giriş sistemi, süreli ve süresiz yayınlar ile radyo ve televizyonlarda, sektörel ve bilimsel pek çok konferans, sempozyum benzeri toplantılarda ayrıntılarıyla tartışılmış, deyim yerindeyse teşrih masasına yatırılıp incelenmiştir.

Fakat çözüm noktasında Türkiye'de akutlaşmış kuvvetler çekişmesi yüzünden gerçek bir ilerleme sağlanamamıştır. Bu özet çalışmadan da anlaşılacağı gibi, 2005 yılı boşa giden bir yıl olmuştur.

Araştırmamızın ÖSS veya OKS sınavlarına karşıtlık şeklinde anlaşılması gerekir. Sağlıklı ve planlı bir topyekun eğitim reformu yapılmadığı ve yükseköğretimde gerçek ve nitelikli bir kontenjan artışı başaranmadığı sürece; ÖSS elimizdeki yegane seçenektir. ÖSS sisteminin bugüne kadar elde ettiği saygınlık ve nesnelliğin, ÖSYM'nin özerkliğine dokunulmadan sürdürülmesi hayati bir zorunluluktur.

Aynı şekilde, yapılacak yatırımlar ve kadro takviyeleri ile tüm ortaöğretim kurumlarının nitelikleri yükseltilemediği ve mesleki eğitim cazip hale getirilemediği sürece, OKS'ye en iyi geçiş düzenlemesi olarak mahkum olunacaktır.

Kaliteyi aşağıya çekerek, eğitim kademelerini kalitesizlikte eşitlemek suretiyle hiçbir sorun çözülemez. Sorun sınavlarda değil, sınavların nedenlerindedir: Üniversitede nitelikli kontenjanların olağanüstü düşük seviyede olması, liselerimizin büyük çoğunluğunun yetersiz eğitim vermesi ve nihayet mesleki-teknik eğitimin ağır şekilde ihmal edilmesi, bu nedenlerin başlıcalarıdır.

Bir sorunun yegane çözüm yolu, o sorunun nedenlerinin ortadan kaldırılmasından geçer. Bir araştırmadaki en önemli aşama, sorunun ve nedenlerinin doğru saptanmasıdır. Yanlış saptamalar yanlış önlemlere götürür, yanlış önlemler ise sorunu içinden çıkılmaz hale getirir, sorunu çözmek iddiasında olanları ise karmaşaya sürükler; zira, yanlışla yanlışla düzeltmek mümkün değildir.

Türk Eğitim Derneği olarak, bu yöntem anlayışıyla gerçekleştirdiğimiz; üniversiteye giriş sınavı etrafında eğitim sektörümüzde yaşanan sorunlar hakkındaki saptamalarımızı ve bunların nedenlerinin ortadan kaldırılmasına ilişkin çözüm önerilerimizi içeren çalışmamızı,

yaşanan gelişmeler ışığında güncelleştirip zenginleştirerek tekrar kamuoyuna sunmayı görevimiz sayıyoruz.

Sahip olduğumuz genç nüfusun yoğunluğu ülke olarak bir imkanımızdır; fakat ancak onu üstün niteliklerle donatabilirsek! Yeterli eğitimi alamamış, gerekli niteliklerden yoksun bir genç nüfus ise yıkıcı sorunların kaynağı haline gelecektir. Açıkça söylemek gerekirse; eğitimsiz gençlik, ulusal güvenliğimiz için en ciddi tehdit potansiyelidir!

Eğer onları içine attığımız anafordan kurtaramazsak, şunu iyi bilelim ki, çocuklarımız bizi, anne-babalarını hiç de hayırla anmayacaklardır. Heba ettiğimiz genç kuşaklar, dedelerini yedi düvele meydan okuyup İstiklal Savaşını yapmış ve Cumhuriyeti kurmuş nesiller olarak şerefle anacaklardır. Dedelerinden önceki kuşakları ise üç kıtaya yayılan bir büyük imparatorlukla dünyayı yönetmiş insanlar olarak gururla yad edeceklerdir. Bizleri ise, yazık ki, kendilerini test ve sınav yarışlarında tüketmiş anne-babalar olarak kahırla hatırlayacaklardır. Halbuki ne onlar bizden gördükleri yanlış tutumu, ne de biz onların kahrını hak etmemekteyiz.

Netice olarak, önümüzdeki sorunun ne kadar ürkütücü sonuçlara yol açabileceğini görmekte, buna karşılık, Türkiye’de kurumlarda fikri takip hassasiyetinin yerleşmediğini de üzüntüyle tespit etmekteyiz. Öte yandan, çözüm iradesi için yetkili organları harekete geçirecek kolektif hareket şuurundan da maalesef yoksunuz.

Fakat biz, Türk Eğitim Derneği olarak, her şeye rağmen fikrimizin takipçisi olmaya devam edeceğiz. Yegane tesellimiz, toplumsal sorumluluğumuzu yerine getirmiş olmaktır. Ve herkesi Türkiye’nin ülke ve ulus olarak geleceği adına bu çabaya ortak olmaya çağırıyoruz.

Selçuk PEHLİVANOĞLU

Türk Eğitim Derneği

Genel Başkanı

GİRİŞ

Türkiye zengin bir ülke değildir. Ulaştığımız kalkınmışlık seviyesi ortadadır. Ekonomimizin hangi kırılma dengeleri üzerinde durduğu bilinmektedir. Doğal kaynaklarımız, bazı iddiaların aksine, yetersizdir. Sanayileşme sürecine merkez ülkelerden 200 yıl sonra, o da başta büyük Atatürk olmak üzere, Cumhuriyetin kurucu kadrosu sayesinde girmiş bir ülkeyiz.

Türk toplumu II. Dünya Savaşına kadar, 1929 Dünya Bunalımı dolayısıyla, içe kapalı, otarşik bir ekonomik hayat yaşamıştır. Yine de elinden geleni yapıp hem savaşın yaralarını sarmış, hem de temel alanlarda atılımlar gerçekleştirmiştir. Soğuk Savaş döneminin fırsatları belki yeterince kullanılamamıştır, fakat önemli ilerlemeler sağlanmıştır. 1980'lerde ise dünyaya açılma sürecine girilmiştir. Türkiye içinde bulunduğumuz küreselleşme döneminde ekonomisini ve toplumunu uluslararası düzeye çıkarma iddiasındadır.

Halbuki bugün önümüzde tehlikeli bir darboğaz belirlemek üzeredir. Ülkede bir yandan işsizlik sorunu yaşanırken, diğer yandan Türk sanayisi, küçük ve orta büyüklükteki işletmeler dahil, iyi yetişmiş, nitelikli insan gücü ihtiyacını karşılamakta zorlanmaya başlamıştır.

Üretimini rekabet edebilirlik ölçütlerine göre modernize ederek hem iç piyasada, hem de ihracata yönelerek dünya piyasalarında etkili olmasını beklediğimiz Türk sanayi ve hizmet sektörünün, böyle bir sorun karşısında ayakta kalabilmesini dahi beklemek akılcı değildir.

Öte yandan, yabancı yatırımcıların ağırlık kazandığı bir ekonomide vasıflı işgücü yetersizliği önemli sıkıntılara yol açabilecek bir sorundur. Bilindiği gibi, bundan 100 yıl önce pek çok imtiyaz bahşetmek yoluyla yabancılara yaptırılan şimendifer hatlarında çalıştıracak makasçı, şimendiferlerde çalıştıracak kondüktör dahi bulunamamıştır. Yarın benzeri bir duruma düşülmeyeceği iddia edilemez.

Durum günden güne vahimleşmektedir. Çünkü, Türkiye eğitimi ihmal etmektedir. 1970'li yıllara kadar sanayileşme ve kalkınma gayretlerini eğitime de gerekli önceliği vererek başarıyla yürütmüş olan Türkiye, daha sonraki dönemlerde eğitim sistemini ikinci plana iterek büyük hata etmiştir.

1970'lerin ortasından itibaren, Türk eğitim sektörü üniversite giriş sisteminin sebep olduğu sorunlarla boğuşmaktadır. Uzun yıllar boyunca bu temel sorun atlanmış, görmezden gelinmiştir.

Ne dün, ne de bugün için; kürsü nutukları eğitimin ihmal edildiği gerçeğini gizleyemez. İddialara karşı gerçeklik rakamlarla meydan okumaktadır; ve rakamlar yansızdır.

Cumhuriyete yön veren Aydınlanma Devriminin hayat ve eğitim felsefesi gözden kaçırılmıştır. Bilindiği gibi, Batı dünyası ilerlemesini, büyük sermaye gücüne değil, insani birikimine, beşeri sermayesine borçludur. İcat ve keşiflerin arkasında büyük maddi sermaye değil; arayan, eleştiren, merak eden, bilgi sahibi, bireyleşmiş zihinler olduğu hatırdan çıkarılmamalıdır. Sermaye birikimi bu zihinlerin eseridir. Amerika'yı Batının zenginleri değil, hayatlarında eğitime daima en büyük önceliği vermiş olan fakirleri kurmuş ve bugünlere getirmiştir.

Bugün de aynı kural hükmünü icra etmektedir: Dünyanın en büyük kuruluşlarından biri olan ABD odaklı bir bilgisayar şirketi bütün varlığını bir-iki iyi yetişmiş ama tabir caizse meteliksiz dehanın

meraklı, azimli arayış, çaba ve çalışmalarına borçludur. Bu insanları yetiştirenin planlı bir gelişmeye uyarlanmış eğitim sistemi olduğuna kuşku yoktur.

Türkiye’de ise maalesef eğitim sistemi, ileri teknoloji ve küreselleşme çağının gereklerine uyarlanmak bir yana, en temel ve basit fonksiyonlarını bile yerine getiremez haldedir. Türk eğitimi, okulöncesinden en üst düzeye kadar, her türlü bilgiye erişim, her türlü bilgiyi özümseme ve kullanma konusunda ileri düzeyde beyinler değil; test makineleri yetiştirmektedir.

Çocuklarımız ve gençlerimiz, ulusumuzun varlık teminatı, geleceğimize dirler. En iyi şartlarda ve en iyi şekilde yetiştirilmeleri gerekir. Halbuki biz maalesef çocuklarımızı iyi yetiştirememekteyiz. Bu yüzden de, hem çocuklarımızı heba ediyor, hem ulus olarak geleceğimizi tehlikeye atıyoruz. Çocuklarını harcayarak, kendi varlığına kasteden bir toplum durumundayız.

Türkiye’nin verili koşullarda sahip olduğu en değerli kaynağı genç nüfusudur. Dünyada ayakta kalabilmemiz, işgücümüzün rekabet edebilir üstün niteliklerle donanmasına bağlıdır. Onun için kıt kaynaklarımızı heba etmekten vazgeçip en rasyonel şekilde kullanarak eğitime bütün diğer alanlardan çok büyük bir öncelik tanımalıyız.

Türk Eğitim Derneği, bu bilinçle, 2004 yılının ikinci yarısı ile 2005 yılının ilk aylarında “üniversiteye giriş sistemi” konusunda kapsamlı bir araştırma gerçekleştirmiştir. Çalışmalarımız derinleştirildiğinde; bütün sektörü çürüten ve amacından saptıran sınav sisteminin temelinde, üniversite kontenjanlarının yetersizliğinin, ortaöğretimin yükseköğretim ile ilişkili bir biçimde yapılandırılmamış olmasının ve mesleki-teknik eğitimdeki tıkanmanın etkili olduğu saptanmıştır. Bu sorunların çözümü için de makul teklifler getirilerek, sonunda, bütün çalışmamız ***Türkiye’de Üniversiteye Giriş Sistemi Araştırması ve Çözüm Önerileri*** adıyla kitaplaştırılarak 2005 yılının Mayıs ayında bir kampanya ile kamuoyunun dikkatine sunulmuştur.

Konu farklı düzeylerde yoğun ve ciddi bir ilgi ile karşılanıp tartışılmıştır. Sonuçta; Türkiye’de yükseköğrenim talebinin yüksekliği -ve sürekli yükselişi- karşısında yükseköğretim arzındaki darlığın yarattığı sorunların tespitinde fikir birliği olduğu gözlenmiştir.

Buna göre: Sınav sistemi etrafında şekillenen büyük dersane sektörü, ortaöğretim, hatta ilköğretim düzenini bile bozmaktadır.

Çocuklarımız okul-dershane-ev arasında ÖSS’ye hazırlık amacıyla koşuşturan test makinelerine dönüşmüştür. Üstelik herhangi bir alanda birikim, yeterlilik ve/veya beceri edinmemekte; hatta kişilik gelişimleri sekteye uğramaktadır.

Aileler de, bir yandan çocuklarının sınava hazırlanabilmesi için büyük fedakarlıkları göze alarak bütün imkanlarını seferber etmekte, diğer yandan sınav maratonunun neden olduğu depresyona çocuklarıyla birlikte maruz kalmaktadır.

Dershane sistemi, hiçbir pozitif değer üretmediği gibi, okul sistemini de kendisine benzetmiş ve onu ikame eder hale gelmiştir. Sınava hazırlık yarışmasında toplumun cebinden hiç yere milyarlarca dolar çıkmaktadır.

Bütün sistemi dejenere eden sorunu çözenin yolunun, sorunun sebebini ortadan kaldırmaktan geçtiği açıktır. Yapılması gereken, katılımcı bir planlamayla hazırlanacak topyekun bir eğitim reformunu uygulamaya koymak; kademeli olarak da yükseköğretim kontenjanının artırılması ve bu arada mesleki eğitimin özendirilmesidir.

Sonunda; sorundan nemalananlar dışında, kamu otoriteleri kadar konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin de, sorunun tespiti ve çözüm yolları konusunda aşağı yukarı aynı fikirde olduğu ortaya çıkmıştır.

Konu, Türk Eğitim Derneği olarak yaptığımız araştırma da referans gösterilerek, Dünya Bankasının Türk eğitim sektörü hakkındaki raporunda da ele alınmıştır. Raporda, örneğin; dersane sayısının neredeyse okul sayısına ulaştığı, sınav sisteminin eğitim ve öğretimi tüm amaçlarından saptırdığı, en büyük kişisel harcamaların sınava hazırlık sektörüne yapıldığı vurgulanmıştır.

Bununla birlikte, maalesef çözüm noktasında dikkate değer bir ilerleme kaydedilememiş; ümit verici bir yola girilememiştir. Eğitim söz konusu olunca; maalesef yine ideolojik temelli sorunlar etrafında yaşanan gerilim ve çekişmeler ön plana çıkmıştır. İdeolojik yaklaşımlar bir kenara bırakılıp gerekirse dondurularak eğitim sisteminin ana sorunlarına çözüm getirilmesi noktasında işbirliği oluşturulamamıştır. Açıkçası, 2005 yılı kaybedilen bir yıl olmuştur.

Çözüm üretilenmemiş ama, sorun daha da ağırlaşmaya devam etmiştir. 2005 yılında 1.730.854'ü ÖSS'ye girmek, 120.764'ü sınavsız geçiş için olmak üzere 1.851.618 öğrenci ÖSYM'ye başvurmuş, 1.671.603 adayın sınavı geçerli sayılmış; gerçek üniversite niteliği taşıyan örgün üniversite lisans programlarını kazanan öğrenci sayısı ise 198 binde kalmıştır. Yeterince kaynak sağlanmadığı ve öğretim kadrosu artırılmadığı için mevcut üniversitelerde kontenjan artışı gerçekleştirilememiştir.

Diğer taraftan, dersane sayısı hızla artmaya devam etmiştir. Resmi kaynaklara göre; 2004-2005 döneminde 2.984 olan dersane sayısı, bugün 3.650'dir! Üniversite kontenjan artışı yüzde 0, buna karşılık dersane kontenjan artışı bir yılda yüzde 20'dir. Ve 2005 yılında da Türk halkının cebinden 3 milyar doların üzerinde bir ulusal kaynak yine çöpe atılmıştır. 2005 yılında ÖSS'ye giren çocuklarımız için yapılan harcamanın toplamı ise 9 milyar dolar civarındadır.

Sorun kangrenleşirken, çözümsüzlük de ümit kırıcı bir hal almaktadır. Hükümet mevcut üniversitelerin merkez kampusleri dışındaki taşra birimlerinin birleştirilmesiyle 15 ilimizde daha yeni birer devlet üniversitesi kurma kararını, Meclisten gerekli yasayı çıkararak hayata geçirmiş; fakat ÖSYM başkanının açıklamalarıyla bu üniversitelerin hiçbir yeni kontenjan artışı sağlamayacağı anlaşılmıştır.

15 yeni üniversite kurulmakta, fakat hiçbir kontenjan artışı sağlanamamaktadır. Çünkü fiziki altyapı, finansman ve akademik-idari kadro sorunları çözülmemiştir. Devlet, açıkça, dersanelerin çok gerisindedir.

Öte yandan, faaliyette bulunan üniversitelerimizde 8 bin civarında akademik kadro açığı varken, yükseköğretim kurumlarına araştırma görevlisi atanması konusu Hükümet ve YÖK arasında mahkemelerde sürüncemeye terk edilmiştir.

Ortaöğretimin desteklenerek geliştirilmesi ve lise eğitiminin sonunda olgunluk sınavı getirilmesi beklenirken, liselerde eğitim süresi dört yıla çıkarılmıştır. Bir hesaba göre 200 bin öğretmen açığı varken, binlerce okulumuzda ikili öğretim yapılırken, bazı okullarımızda 60-70 kişilik sınıflarda eğitim verilirken, böyle bir uygulamanın neye yarayacağı anlaşılamamıştır. Bununla birlikte, yapılan düzenlemenin sınav maratonunu bir yıl daha uzatarak dersaneleri önemli miktarda kontenjan artışına yönlendireceği de ortadadır.

2005 yılında sağlanan tek gelişme, ÖSS sisteminde yapılan değişiklikle, ÖSS'de çıkan sorularla lise müfredatının uyumlaştırılması yolunda yapılan nispi ilerleme olmuştur. Bu iyileştirmenin sorunun özüne dokunmadığı ise ortadadır. Yapılan kısmi düzenleme ile sınav biraz daha ağırlaştırılmış,

öğrenciler biraz daha bunalmaya ve test çözme kabiliyetlerini biraz daha geniş bir alanda uygulamaya zorlanmış olmaktadır.

Öte yandan, bilindiği gibi, 17 Aralık 2004 tarihinde Brüksel'de alınan karar doğrultusunda 3 Ekim 2005 tarihinde Lüksemburg'da Türkiye ile Avrupa Birliği arasında tam üyelik hedefi doğrultusunda 35 konu başlığını kapsayan tarama ve müzakere sürecine girilmiş bulunmaktadır.

Türk Eğitim Derneğinin Nisan 2005 tarihinde yayınladığı **Avrupa Birliği'ne Giriş Süreci ve Eğitimde Vizyon 2023** adlı çalışmada geliştirilen, Cumhuriyetin 100. yılını hedefleyen ve Avrupa Birliği'ne giriş sürecini esas alan Türkiye Eğitim Planı'na göre:

Eğitim tür ve düzeyleri toplamında (okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim) ve net okullaşma oranlarına esas olan yaş gruplarında; 2010-2011 öğretim yılında 16,4 milyon, 2015-2016 öğretim yılında 18,5 milyon, 2023-2024 öğretim yılında 21,4 milyon dolayında örgün öğrenci olacaktır.

Bu öğrenciler için bugün var olanların yanı sıra;

Öğretim Yılı	Türkiye'deki Gelişime Göre	AB Düzeyine Ulaşmaya Göre
2010-2011	124 bin	129 bin
2015-2016	172 bin	207 bin
2023-2024	220 bin	309 bin

öğretmene/öğretim üyesine gereksinim duyulacaktır.

Öğrenci sayısındaki ve nitelik düzeyindeki gelişime yanıt verebilmek için okulöncesi eğitim, ilköğretim ve ortaöğretimde toplam;

Öğretim Yılı	Türkiye'deki Gelişime Göre	AB Düzeyine Ulaşmaya Göre
2010-2011	60 bin	67 bin
2015-2016	137 bin	161 bin
2023-2024 öğretim yılında	302 bin	353 bin

İlave dersliğe gereksinim duyulacaktır.

Yükseköğretimde ise;

Öğretim Yılı	Türkiye'deki Gelişime Göre	AB Düzeyine Ulaşmaya Göre
2010-2011 öğretim yılında	--	4 milyon m ²
2015-2016 öğretim yılında	6 milyon m ²	12 milyon m ²
2023-2024 öğretim yılında	11 milyon m ²	33 milyon m ²

İlave kapalı alana gereksinim duyulacaktır.

Eğitim bütçesinde ise;

Öğretim Yılı	Türkiye'deki Harcamalara Göre	AB'deki Harcamalara Ulaşmaya Göre
2010-2011 öğretim yılında	9,9 milyar \$	33,1 milyar \$
2015-2016 öğretim yılında	15,5 milyar \$	61,2 milyar \$
2020-2021 öğretim yılında	23,2 milyar \$	129,0 milyar \$

dolayında ilave ödeneğe ihtiyaç olacaktır.

21. yüzyılda ve AB'ye giriş sürecinde, eğitim hedeflerine yalnızca kamu kaynaklarıyla ulaşabilmek olanaklı değildir. Bu bağlamda eğitimin yönetimi ve finansmanına etkili bir biçimde;

- okulöncesi eğitimde, yerel yönetimlerin ve sivil toplum örgütlerinin katılımı,

- meslekî-teknik öğretimde, sanayi ve ticaret odaları, organize sanayi bölgeleri ve firmaların katılımı zorunlu görülmektedir.

AB ülkelerinde tüm toplumsal tarafların eğitimin işleyişinde gösterdiği ortak çabalar gözönüne alınmalı ve Türkiye'de devlet, sanayi, yerel yönetimler ve sivil toplum örgütleri ortak çaba göstermelidir.

Bilimsel düşüncenin ve buna dayalı yaşam biçiminin topluma yerleşmesi ve gelişmesi, kuşkusuz bilime ve akla dayalı, evrensel değerlere sahip bir eğitim sistemi ile sağlanabilir. Dengeli ve sürdürülebilir kalkınma hedefiyle uyumlu yüksek yaşam normuna ulaşmak için, yüksek nitelikli eğitim zorunludur. Gelişmeyi, varolan kaynaklardan çok yaratılan kaynakların sağlıyor olması, nüfusun eğitimsel niteliklerinin yükseltilmesini gerektirmektedir.

Netice olarak, Türkiye'nin yapması gereken, problemi saptamak değil, süratle çözecek iradeyi ortaya koymaktır.

BÖLÜM I

ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SİSTEMİ ARAŞTIRMASI ve ÖZET SONUÇLARI

Türk Eğitim Derneği tarafından 2004 yılının ikinci yarısı ile 2005 yılının ilk aylarında gerçekleştirilen ve kitaplaştırılarak yayınlanan **Türkiye’de Üniversiteye Giriş Sistemi Araştırması ve Çözüm Önerileri** isimli çalışmada ulaşılan sonuçlardan bazıları aşağıda özet olarak sunulmaktadır.

Türkiye’nin karşı karşıya olduğu sorunun boyutlarını ortaya koyan bu araştırma sonuçlarının incelenmesi, 2005 yılında eğitim alanında yaşanan üniversiteye giriş sistemi üzerinde etkili olabilecek gelişmelerin doğru değerlendirilmesine katkıda bulunacaktır.

Araştırmanın Kapsamı

Türkiye’de Üniversiteye Giriş Sistemi araştırması, mevcut giriş sistemini irdelemek, sorunları ortaya koymak ve çözüm önerileri geliştirmek üzere yapılmıştır. Söz konusu araştırma, tüm Türkiye’yi yansıtacak şekilde ve yaklaşık 1000’er deneklik beş ayrı saha çalışmasına dayandırılmıştır. Bu çerçevede; **Lise Son Sınıf Öğrencileri, Lise Mezunları, Yükseköğretim Öğrencileri, Öğrenci Velileri, Ortaöğretim ve Dershane Öğretmen ve Yöneticileri** üzerinde beş ayrı araştırma yapılmış ve daha sonra bu beş ayrı araştırmadaki bulgular bir araya getirilerek sonuçları karşılaştırılmış ve ayrı bir rapor haline getirilmiştir.

Bu araştırmalardan hareketle **üniversite giriş sisteminin topluma maliyeti** ile ilgili ayrı bir çalışma yürütülmüştür. Bu çalışma sırasında maliyet bakımından dershanelerin ardından “özel ders alma” olgusunun önemli olduğu ortaya çıkmıştır. “Özel ders alma” ile ilgili maliyet hesaplarının yapılabilmesi için ilave bilgilere ihtiyaç duyulmuş ve Ankara’da özel ders alan öğrenciler üzerinde, yılda ortalama kaç saat ders alındığını ve kaçta alındığını hesaplamaya yarayacak küçük bir anket daha yapılmıştır.

Türkiye’nin 13 ilinde beş ayrı kategoride uygulanan saha çalışmalarından elde edilen 4.804 adet anket değerlendirmeye alınmıştır.

İller	Lise son sınıf öğrencisi	Lise mezunu dershane öğrencisi	Üniversite Öğrencisi	Öğrencilerin anne-babaları	Öğretmen ve yöneticiler
Afyon	37	39	39	39	20
Ankara	107	101	109	109	47
Antalya	97	105	100	95	45
Bursa	40	42	40	41	17
Elazığ	40	32	38	40	19
Erzurum	100	100	98	104	40
Gaziantep	101	101	100	116	42
İstanbul	227	219	214	226	106
İzmir	109	111	108	109	45
Kayseri	39	40	39	40	20
Samsun	101	100	100	105	45
Van	40	41	39	39	20
Zonguldak	40	42	40	40	20
Toplam	1078	1073	1064	1103	486

Araştırma için Türkiye’de üniversiteye giriş sistemi ile ilgili kaynaklar taranmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, YÖK, ÖSYM, DİE, DPT , TÜBA, TÜSİAD, üniversiteler, eğitim sendikaları, dershaneler ve ilgili diğer meslek kuruluşları başta olmak üzere konuyla ilgili kişi ve kuruluşlar tarafından yapılan tüm çalışmalar ve araştırmalar incelenmiştir. **Ülkelerarası karşılaştırma** yapabilmek için ise internet tabanlı olarak farklı ülkelerdeki sistemlere ve uygulamalara ilişkin bilgiler toplanmıştır.

MEB müfredatı ile ÖSS sorularının karşılaştırılması ve bu karşılaştırmanın uygulamadaki durumla denetlenebilmesi için ülke çapındaki TED okullarının lise bölümü bulunanlarından karşılaştırma raporları istenmiştir.

Üniversiteye Giriş Sistemi Hakkında Ulaşılan Bazı Sonuçlar

Bilindiği gibi, ülkemizde yükseköğrenime olan talep yüksektir ve bu talebin artarak devam etmesi söz konusudur. **Üniversite kapısında yığılmanın geleceğe doğru giderek daha da artması kaçınılmazdır. Mevcut sistemin devamı halinde 2011 yılında 2.5 milyon, 2023 yılında ise 6 milyon gencimiz üniversite kapısında yığılacaktır.** “Üniversite okumadan hayatta başarılı olmak mümkün değil” şeklindeki bir anlayış da toplumumuza yerleşmiştir. Günümüz Türkiye’sinde öğrenci velilerinin yüzde 80’i “çocuğunun hayatta başarılı olması için” mutlaka üniversiteye gitmesi gerektiğine inanmaktadır. (TED, *Üniversiteye Giriş Sistemi Araştırması ve Çözüm Önerileri*, 2005, Karşılaştırmalı Rapor, Tablo:VI/11).

1- Sınavdan sınava bir maraton: Kazanamayanlar yeniden hazırlanıyor; kazananlar da yerini beğenmiyor yeniden sınava giriyor!

Üniversiteye giriş sınavında başarılı olamamak sizin için ne ifade ediyor?

Üniversiteye giriş sınavında başarılı olamamak sizin için ne ifade ediyor?	Anket türü		
	Lise son sınıf öğrenciler	Lise mezunları	Anne-babalar*
Cevapsız	,8%	,5%	,6%
Hayatımın kararmasını	13,5%	17,4%	11,5%
Yeniden sınava girmek için bir yıl daha beklemeyi	35,6%	17,4%	41,2%
Bir an önce iş bulup çalışmayı	3,8%	3,8%	10,3%
Geleceğime ilişkin alternatif planlar yapmayı	16,7%	21,4%	17,7%
Aileme ve çevreme karşı mahcup olmayı	17,0%	20,2%	10,4%
Bilmiyorum, hiç düşünmedim ve düşünmek de istemiyorum	12,6%	19,2%	8,3%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%

(TED, *age*, Karşılaştırmalı Rapor, Tablo: VI/13)

* “Üniversiteye giriş sınavında başarılı olamamak çocuğunuz için ne ifade ediyordu/ediyor?”

Üniversiteye giriş sınavında başarılı olamamanın, hem öğrenciler, hem de aileleri için alternatifi olmayan bir durum, adeta bir felaket anlamını taşıdığı görülmektedir. Özellikle lise mezunu olup, sınava hazırlanan öğrencilerin bu konuda çok daha büyük bir çaresizlik içinde oldukları anlaşılmaktadır. **Lise mezunları arasında başarılı olamamaları halinde sınava tekrar gireceklerini belirten adayların oranı üçte bir civarındadır.** Öte yandan halihazırda yükseköğretim birinci sınıf ve hazırlık sınıfı öğrencilerine, okudukları bölüme ÖSS’ne kaçınıcı girişlerinde kayıt yaptırdıkları sorulmuştur.

Okuduğunuz bölüme üniversite sınavına kaçınıcı girişinizde kayıt yaptırdınız?

Seçenekler	Sayı	yüzde
Cevapsız	6	,6
1. girişte	472	44,4
2. girişte	395	37,1
3. girişte	133	12,5
4 ve daha fazla	58	5,5
Toplam	1064	100,0

(TED, *age*, Üniversite 1. Sınıf Öğrencileri Araştırması, Tablo: III/19)

Yükseköğretim birinci sınıf ve hazırlık sınıfı öğrencilerinin yarısından fazlası okudukları bölümü sınava ikinci ve daha çok kez girişlerinde kazanmışlardır. ÖSS'ne başvuran adaylar arasında sınava ikinci ve daha çok kez giren adayların ilk kez giren adaylardan muhtemelen yaklaşık iki kat fazla olduğu izlenmektedir.

Üniversite kapısındaki birikmeli yığılmanın büyüyerek devam etmesi kaçınılmazdır. Üniversiteye giriş sistemi nihai boşaltması olmayan, sistemden çıkış yapmış gözükenerlerin defalarca geri döndüğü, asla boşalması mümkün olmayan bir havuz gibidir. Çünkü:

- Ülkemizde üniversiteye giriş sınavını kazanan adaylardan önemli bir bölümü yerleştirme için müracaat etmemekte,
- Yerleştirilen adaylardan önemli bir kısmı kayıt yaptırmamakta,
- Kayıt yaptıranların önemli bir bölümü öğrenimini yarıda bırakmakta,
- Üniversiteyi bitirenlerin çoğu da mezun oldukları yükseköğretim programından memnun olmadığı için yeniden sınava girmektedir.

Yeniden ÖSS'ne girmeyi düşünüp düşünmedikleri sorulan yükseköğretim birinci sınıf ve hazırlık sınıfı öğrencileri aşağıdaki şekilde yanıt vermişlerdir.

Yeniden üniversite giriş sınavına girmeyi düşünüyor musunuz?

Seçenekler	Sayı	yüzde
Cevapsız	11	1,0
Evet	360	33,8
Hayır	693	65,1
Toplam	1064	100,0

(TED, age, Üniversite 1. Sınıf Öğrencileri Araştırması, Tablo: III/23)

Yükseköğretim ve sınav sisteminin yol açtığı dikkat çekici bir sonuç ise, yükseköğretimde sağlanabilen kapasite ve kontenjanların bu kadar sınırlı olduğu bir ülkede, YÖK'ün resmi istatistiklerinin bu kontenjanların beşte birinin daha sonra program değiştiren öğrenciler tarafından işgal edildiğini göstermesidir. Bu ise kaynakları sınırlı olan ülkemiz için büyük bir kaynak israfını da gündeme getirmektedir.

2- Hayatta başarı olmanın yolu üniversiteden geçiyor...

Üniversite eğitimi almak hayatta başarılı olmanın vazgeçilmez şartı olarak görülmektedir. ÖSS'yi kazanmak öğrenciler için en öncelikli sorun haline gelmiştir.

Hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiğine inanıyor musunuz?

Hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiğine inanıyor musunuz?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Öğretmenler
Cevapsız	,1%	,3%		
Evet, kesinlikle	50,9%	41,7%	33,2%	41,2%
Kısmen	32,2%	36,9%	33,0%	58,8%
Hayır	16,8%	21,2%	33,8%	
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

(TED, age, Karşılaştırmalı Rapor, Tablo: VI/11)

Niçin üniversite okumak istiyorsunuz?

Niçin üniversite okumak istiyorsunuz?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Öğretmenler*
Cevapsız	,6%	,7%	,6%	,4%
İyi bir diploma sahibi olmak için	4,5%	4,5%	6,6%	6,8%
Meslek sahibi olmak için	54,4%	57,4%	50,2%	2,7%
Daha kolay iş bulmak için	6,5%	5,5%	7,8%	40,5%
Bilimsel kariyer için	14,1%	12,2%	11,2%	46,5%
Yapacağım işte daha başarılı olmak için	18,0%	17,5%	20,4%	3,1%
Askerlikle ilgili kolaylıklar için	1,9%	2,1%	3,3%	
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

(TED, age, Karşılaştırmalı Rapor, Tablo: VI/10) * "Sizce öğrenciler niçin üniversitede okumak istiyorlar?"

3- Öğrencilerin hayatındaki en önemli şey ÖSS;

ÖSS'de başarının anahtarı ise dershanedir.

Üniversite giriş sınavına hazırlık gayretindeki öğrencilerin hayatındaki en önemli konu bu sınavdır.

Şu Anda Hayatınızda Üniversiteye Giriş Sınavından Daha Önemli Bir Şey Var mı?

Seçenekler	Sayı	yüzde
Cevapsız	18	1,7
Evet	255	23,7
Hayır	649	60,2
Fikrim yok	156	14,5
Toplam	1078	100,0

(TED, age, Üniversiteye Giriş Lise Son Sınıf Öğrencileri Araştırması, Tablo 40)

ÖSS'yi kazanmak için ise; dershaneye gitmek adeta zorunlu hale gelmiştir. ÖSS'de başarının anahtarının dershaneler olduğu anlayışı yaygındır.

Size göre dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanmak mümkün mü?

Size göre dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanmak mümkün mü?	Anket türü				
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Anne-babalar	Öğretmenler
Cevapsız	1,0%	1,0%	,6%	2,0%	,6%
Mümkün	41,4%	35,2%	49,1%	21,0%	36,0%
Çok zor	48,1%	53,0%	42,8%	49,9%	53,3%
Mümkün değil	9,5%	10,7%	7,6%	17,8%	10,1%
Fikrim yok				9,3%	
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

(TED, age, Karşılaştırmalı Rapor, Tablo: VI/34)

4- Dershane sektörü, okul sistemini ikinci plana itmiştir.

ÖSS tüm eğitim sisteminin odağı haline gelmiştir. Her türlü okul yönelimi bu esasa dayandırılmakta, okulların ÖSS başarı derecesi seçimin esas kriteri olmaktadır. Daha da vahimi lise son sınıfların tümünde ve özellikle ikinci yarıyılıda “devam” sorunu ortaya çıkmasıdır. Bu durum yarattığı büyük maddi kayıplar yanında, bir “rapor” sektörünün de oluşmasına neden olmuştur.

Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmanız ikinci dönem okula devam durumunu ne yönde etkiler?

Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmanız ikinci dönem okula devam durumunu ne yönde etkiler?	Anket türü				
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları*	Üniversite öğrencileri*	Anne-babalar**	Öğretmenler***
Cevapsız	2,3%	1,4%	2,0%	3,5%	2,9%
Rapor alacağım	55,0%	48,9%	44,2%	36,3%	56,8%
Sadece devamsızlık hakkımı kullanacağım	23,7%	21,2%	24,9%	26,2%	8,4%
Okula devam edeceğim	19,0%	28,5%	28,9%	34,0%	31,9%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

* “Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmanız okula devam durumunuzu nasıl etkiledi?”

** “Çocuğunuzun üniversiteye giriş sınavına hazırlanması okula devam durumunu nasıl etkiledi/etkiliyor?”

*** “Lise son sınıfta okuyan öğrencilerinizin üniversiteye giriş sınavına hazırlanması okula devamlarını nasıl etkiledi?”
(TED, age, Karşılaştırmalı Rapor, Tablo: VI/14)

Dershaneye gitmeniz en çok etkili olan şey nedir?

Dershaneye gitmeniz en çok etkili olan şey nedir?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Öğretmenler*
Cevapsız	24,8%	2,0%	11,1%	1,4%
Okuldaki eğitimin üniversiteye giriş sınavını kazanmada yetersiz kalması	57,8%	77,4%	57,0%	72,4%
Farklı ve rahat bir ortam sağlaması	8,1%	10,9%	12,9%	11,5%
Herkesin dershaneye gidiyor olması	3,8%	2,2%	10,2%	11,7%
Ailemin isteği	5,6%	7,5%	8,7%	2,9%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

(TED, age, Karşılaştırmalı Rapor, Tablo: VI/41) * “Öğrencilerin dershaneye gitmesinde en çok etkili olan şey nedir?”

Dershaneler, “okulları ikame eden kurumlar” olmuştur. Dershanelere giden öğrenci sayısı gün geçtikçe artmakta, bu paralelde dersane sayıları da artmakta ve giderek çeşitlenmektedir .

Dershanede aldığınız eğitimle okuldaki eğitimi karşılaştırdığınızda hangisini daha kaliteli buluyorsunuz?

Dershanede aldığınız eğitimle okuldaki eğitimi karşılaştırdığınızda hangisini daha kaliteli buluyorsunuz?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Öğretmenler*
Cevapsız	22,9%	1,2%	9,2%	3,9%
Dershanedeki eğitim her bakımdan daha kaliteli	43,7%	65,0%	33,6%	42,2%
Okuldaki eğitim her bakımdan daha kaliteli	6,0%	2,8%	10,3%	5,3%
Dershanede sadece sınav tekniği öğretiliyor	16,8%	19,5%	31,5%	30,7%
Okulda sadece ham bilgi veriliyor	5,7%	6,6%	7,6%	12,1%
Hiçbiri	4,9%	4,9%	7,8%	5,8%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

* “Dershanedeki eğitimle okuldaki eğitimi karşılaştırdığınızda hangisini daha kaliteli buluyorsunuz?”

(TED, age, Karşılaştırmalı Rapor, Tablo: VI/42)

Başlangıçta sadece ÖSS’de başarı sağlamaya dönük faaliyet gösteren dersaneler, zaman içinde sınıf ders takviyesi ve OKS hazırlık sürecinde de ana kurum niteliği kazanmışlardır.

Okul yöneticilerinin konuya yaklaşımı da dramatik biçimde dikkat çekicidir. Öğrenciler üzerinde yapılan araştırmada yaklaşık yüzde 50’lik bir kısım “okul yöneticilerinin mutlaka bir dershaneye gitmeleri” konusunda kendilerine telinde bulduklarını ifade etmektedirler. (Bakınız; TED, age, Karşılaştırmalı Rapor, Tablo: VI/35)

5- Bütün uğraşı dershaneye gitmek ve test çözmek olan yeni bir öğrenci tipi ortaya çıkmıştır.

Üniversiteye giriş sisteminin eseri olarak, ortaya, büyük bir maratonun koşucusu “dershane öğrencisi öğrenci” tipi çıkmıştır. Üniversite kapısındaki öğrencilerimiz **hayatında ÖSS’den daha önemli bir şey olmayan, sosyal hayattan tecrit edilmiş, günün büyük bölümünü sınav hazırlığına hasretmiş, bir test makinesine dönüşmüş,** yıllarca dershaneye devam edip etüt, kurs, özel ders almış bir tip oluşturmaktadır. Çizilen profil, varlığını ve tüm çabasını sınava adanmış bir kişiliğe aittir.

Bulgulara göre **öğrencilerin büyük bir yüzdesi sınavlar ve dersane hariç tutulduğunda bile günde 2-4 saat arası test çalışması yapmaktadır.**

Bir başka dramatik bulgu **üniversiteye girmek için öğrencilerimizin ortalama 2.1 yıl dershaneye devam ettiğidir.** (Bakınız; TED, age, Karşılaştırmalı Rapor, Tablo VI/36-37)

6- Dershane sektörü çeşitlenerek zenginleşmektedir!

Resmi rakamlara göre 1984 yılında 174 olan dersane sayısı 2002-2003 eğitim-öğretim yılında 2.122’ye, 2004 yılında 2.984’e, nihayet 2005 yılında 3.650’ye çıkmıştır. Gerçek rakamın bunun çok üzerinde olduğu bilinmektedir.

Öte yandan, tek başına dershaneye gitmek de yetmemekte, dershaneyi destekleyici alternatif, ilave araç ve **yollar da devreye girmektedir.**

2004 ÖSS sonucunda açıköğretim ve sınavsız geçiş dışında örgün lisans programı düzeyinde üniversiteye yerleştirilen öğrenci sayısı 198 bindir. Buna karşılık dershaneye giden lise son sınıf ve lise mezunu öğrenci sayısı resmi rakamlara göre 411 bindir. 198 bin kontenjanın tamamını dersane öğrencileri kazanmış olsa bile dershaneye giden öğrencilerin yarıdan fazlası **boşta kalıyor** demektir. Bu durumun bir sonucu olarak, özel ders başta olmak üzere, pek çok ilave yöntemin kullanımında artış yaşanmaya başlamıştır.

7- ÖSS’yi kazanmak için büyük çaba ve masraf gerekir hale gelmiştir. Üniversiteye hazırlık sistemi devasa fakat anaför bir sektör doğmasına sebep olmuştur.

Yapılan hesaplama göre, 2004 yılında ÖSS’ye giren öğrencilerin üniversite kapısına gelene kadar hazırlık için yaptığı harcama tutarı **8.4 Milyar dolar;** 2005 yılında için ise **9.2 Milyar dolardır.**

Üniversite kapısına gelene kadar kişi başına yapılan ÖSS harcaması ortalama **6.591. 854.000 TL**, diğer bir ifadeyle **4.708 dolardır**. Bu rakam 2005 yılında **7.185.120.000 TL** karşılığı **5.322 dolardır**. (Ayrıntılı hesaplar için, bakınız; temel olarak, TED, *age*, s. 65-67'de yer alan, "Üniversite'ye Giriş Sistemi'nin Ailelere ve Toplumla Maliyeti" başlıklı bölüm ve ayrıca bu raporda Bölüm III.)

8- ÖSS, okul müfredatıyla değil, fakat dersane müfredatıyla uyumludur!

Diğer taraftan, araştırmada; 2005 yılı itibariyle ÖSS'de sorulan sorular ile lise müfredatı arasında önemli bir uyumsuzluk olduğu, ÖSS sorularının lise müfredatının tümünü ve tüm sınıfları kapsamadığı, özellikle lise son sınıf müfredatından çok az soru çıktığı, son sınıfın ikinci yarısından hemen hemen hiç soru çıkmadığı da saptanmıştır. (Ayrıntılı bir karşılaştırma için, bakınız; EK I.)

Bazı bulguları yukarıda özet şekilde sunulmuş olan ***Türkiye'de Üniversiteye Giriş Sistemi Araştırması ve Çözüm Önerileri*** çalışması, 2005 yılı Mayıs ayında bir kampanya ile kamuoyuna duyurulmuştur.

Konu büyük ilgi görmüş, çeşitli platformlarda tartışılmış, sorunun ve nedenlerinin tespitinde uzlaşma olduğu gözlenmiş, fakat çözüm noktasında 2005 yılında dikkate değer bir ilerleme gerçekleştirilememiştir.

İlerleyen bölümlerde 2005 yılında meydana gelen eğitimle ilgili gelişmelerden konuyla doğrudan bağlantılı sonuçları olanların güncel veriler ışığında yapılan değerlendirmeleri sunulmaktadır.

Şu hususu şimdiden söylemek gerekir ki; 2005 yılı eğitimimizin en temel sorununun nedenleri ortadan kaldırılarak çözüme kavuşturulması bakımından boşa giden bir yıl olmuştur.

BÖLÜM II

GÜNCEL GELİŞMELER ve İSTATİSTİKLERLE ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SÜRECİ ve YÜKSEKÖĞRETİMİN BUGÜNKÜ DURUMU

ÖSS: Gerçek Neden Üniversitede Kontenjan Yetersizliğidir!

Bilindiği gibi; **üniversitelerin asli işlevi bilimsel gelişime katkıda bulunmaktır.** Çeşitli ülkelerdeki yükseköğretim sistemi incelendiğinde, üniversitelerin yükseköğrenim talebi ile “bilim eğitimi ve araştırmacı yetiştirme” çerçevesinde oluşturduğu modeller görülmektedir. Bazı ülkelerde, üniversiteler tüm yükseköğrenim talebini karşılamak durumunda değildir; zira, bu tür yükseköğretim sistemlerinde, tüm yükseköğretim üniversite çatısı altında toplanmamış; bilhassa mesleki eğitim alanında üniversite-dışı yükseköğretim kurumları oluşturularak bu talebin karşılanması cihetine gidilmiştir. Her ne kadar 2547 Sayılı Yasa, “meslek elemanı yetiştiren bakanlıklara bağlı yüksekokulların, Yükseköğretim Kurulunun tespit edeceği esaslara göre Bakanlar Kurulu kararı ile kurulması”nı (Madde 5- g) hükme bağlıyorsa da, Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK)'nun kuruluşundan bu yana, ülkemizde bir kaç istisna hariç üniversiteler dışında bu tür kurumlar oluşturulmamıştır. Mevcut uygulama, yükseköğretimin üniversite çatısı altında yapıldığı bir model ortaya çıkarmıştır.

Üniversitelerin niteliksel gelişim sorunu kadar, yükseköğrenim talebinin en azından niceliksel olarak karşılanması sorununun da çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Bugün üniversitelerimizde verilen eğitimin kalitesi ve bunun sonucunda da mezunların nitelik bakımından yeterliliği tartışmalı bir konudur.

Yükseköğretim konusundaki toplumsal talebin karşılanması, demokratik bir siyasal sistemin açık gereklerinden biridir. Zira, yükseköğretim, çeşitli toplumsal kesimlerin modern yaşama katılmasının giderek temel gereklerinden biri haline gelmiştir. Ancak yükseköğretim, sadece “talebin bir yolla karşılanması” sorununa indirgenemez. Yurttaşların günümüzdeki gelişmelere ayak uydurup onlarla başa çıkabilecek yüksek niteliklerle donatılabilmesi için nitelikli bir yükseköğretim yürütülmesi gerekmektedir. Bu ise, bir yönüyle üniversitelerin bu kalitede bir eğitimi verebilmesini, diğer taraftan talebi dengeli bir biçimde karşılayacak nicel ve nitel yeterliliğe sahip olmasını gerektirir.

Yükseköğrenim talebinde bulunan bireylerin bu nitelikte olup olmadığının belirlenmesi ihtiyacı, adayların ortaöğretim sonunda bir sınava tabi tutulmasının akademik temelini oluşturmakta ve ülkemizde, bu amaçla ÖSS uygulanmaktadır. Sınavın ikinci akademik gerekçesi, genel olarak yükseköğrenim için yeterlilik yanında, adayların yükseköğretim almak istedikleri alan ile, gerçekten yetenekli, donanımlı ve yeterli oldukları alan arasında bir fark bulunup bulunmadığının, yükseköğrenime başlamadan önce belirlenmesi şeklinde dile getirilebilir.

Türkiye’de ÖSS’nin bu iki akademik gerekçe yanında ve esasen onlardan daha önemli başka bir amaca hizmet ettiği görülmektedir. Bu da adayları verili yükseköğretim kontenjanlarına göre elemekten ibaret bir fonksiyondur. Zira, yükseköğrenim talebinin 1970’lerden itibaren bir çığ gibi büyümesine karşılık, üniversitelerde bu talebi karşılayabilecek bir kapasite artışı sağlanamamıştır.

ÖSS, Yukarıdan Aşağıya Bütün Eğitim Sistemine Hakim Olmuştur

ÖSS, seçici-değerlendirici olmaktan ziyade, eleyici ve bu nedenle de yarışmacı karakteri ağır basan bir sınav niteliğindedir.

2004 yılında ÖSYM'ye ÖSS'ye girmek için 1.786.883, sınavsız geçiş için 115.422 olmak üzere 1.902.305 aday başvurmuş; bunlardan –sınavsız geçişe başvuranlarla birlikte- sadece 633.083'ü bir programa yerleştirilebilmiştir. 2005 yılında ise, ÖSYM'ye ÖSS'ye girmek için 1.730.854, sınavsız geçiş için 120.764 olmak üzere 1.851.618 aday başvurmuş; bunlardan –sınavsız geçişe başvuranlarla birlikte- sadece 607.994'ü bir programa yerleştirilebilmiştir.

2004 yılında 2.200 lise birincisinin, 2005 yılında ise 1.900 lise birincisinin herhangi bir yükseköğretim kurumuna yerleştirilememiş olması, bir yandan sınav sisteminin varsayımları, diğer yandan ortaöğretim kurumlarındaki rehberlik hizmetleri hakkında düşündürücü bir sonuçtur.

Sınavın eleyici bir nitelik kazanması, geleceklerini yükseköğrenim imkanından yararlanmaya bağlı olarak planlamak arzusundaki geniş kesimlerde, “ne olursa olsun” bu imkanı yakalama çabası doğurmuş; aileler, çocuklarının yükseköğrenim görebilmeleri için her fedakarlığı sorgusuz sualsiz yapar hale gelmişlerdir. Bu ise, bir yandan geniş bir **“sınava hazırlık” sektörü oluşması, diğer yandan da ortaöğretimde sınav başarısının yüksekliği ile dikkat çeken okulların büyük bir prestij kazanması sonucunu doğurmuştur.**

Nihai hedef olarak ÖSS başarısı, sadece çocukların başarılı ortaöğretim kurumlarına gönderilmesi, dersane, özel ders, kurs ve ek eğitim materyalleri gibi öğelerden oluşan ÖSS'ye hazırlık sektörü ile sınırlı kalmamaktadır. Aileler, aynı zamanda çocuklarının “ÖSS başarısı yüksek ortaöğretim okulları”nda öğrenim görmelerini garantilemek üzere, ilköğretim son sınıfta yapılan daha önceki yıllardaki ismiyle “Liselere Giriş Sınavı” (LGS), bugünkü ismiyle “Ortaöğretim Kurumları Sınavı” (OKS) gibi sınavlarda başarılı olmaları için de önlemler almak durumunda kalmaktadır.

ÖSS'nin ortaöğretime uyguladığı baskı neticesinde, ilköğretim öğrencilerine yönelik olarak ÖSS modelinden hareketle geliştirilen OKS de test usulü sınav maratonunu ilköğretim kademesine yaymış bulunmaktadır. Bu ise, bir “OKS hazırlık” sektörü yanında, OKS başarısı yüksek ilköğretim okullarının prestijinin artması sonucunu doğurmuş; ailelerin çocuklarını gönderecekleri ilköğretim okullarının seçiminde dahi, nihai ÖSS başarısı hedefi belirleyici hale gelmiştir. Bu arada, 2005 yılında yapılan OKS sınavında 60 bin ilköğretim öğrencisinin kamuoyuna yansıyan ifadeyle “0” çekmiş olmasının, eğitim düzenimizin kademeler arası geçiş için uyguladığı merkezi sınav sisteminin okul sistemiyle çatışmasını gösterdiğini vurgulamak gerekir.

Dünya Bankası tarafından, Andrew Workink koordinatörlüğünde ve Türk kamu sektörünün ilgili birimlerinin katkılarıyla hazırlanan **Türkiye Eğitim Sektörü Araştırması**, geçtiğimiz aylarda kamuoyuna açıklanmış ve ilgiyle değerlendirilmiş önemli bir çalışmadır. Konuya ilişkin yapılmış çalışmaları da dikkate alarak ve uluslar arası mukayeselere yer vererek Türk eğitim sisteminin ayrıntılı bir değerlendirmesini sunan söz konusu araştırma, Türk Eğitim Derneği'nin Bölüm I'de özeti sunulan çalışmasında dile getirilen görüşlere koşut gözlem, eleştiri ve öneriler içermektedir.

Dünya Bankasının anılan raporunun OKS hakkındaki aşağıda sunulan önemli tespitleri, sorunun ulaştığı boyutlar konusunda düşündürücü ipuçları içermektedir.

“Lise düzeyinde iyi imkânlarla sahip olan kaliteli okullara giriş, sekizinci sınıfın sonunda yapılan çok zorlu ve eleyici (competitive) bir sınav olan OKS ile yapılmaktadır. Bütün öğrencilere aynı soruların sorulması ve merkezi bir sınav olması gibi avantajları olsa da bu sınavın çok önemli eksiklikleri bulunmaktadır. Birincisi, OKS sınavı sadece sınırlı sayıda çoktan seçmeli sorulardan oluşmaktadır. Bütün bir ilköğretim ders programının farklı konularını kapsamaması imkânsızdır, her ders sadece birkaç çoktan seçmeli soruyla ölçülmektedir. İkincisi, OKS sınavı Türkiye’nin sunduğu en iyi lise eğitimini alabilmeyi belirleyen “tek oturumda” yapılan “tek” sınavdır. Üçüncüsü, ortalama gelir düzeyine sahip olan ülkeler de dâhil edilerek yapılan çalışmalar, bu seçici sınav sisteminin eğitimdeki eşitsizliği önemli ölçüde artırdığını göstermektedir. Türkiye’de de gelir düzeyi yüksek olan aileler özel eğitim aldirarak (dershane, özel ders) çocuklarının daha iyi puanlar alarak iyi okullara (Anadolu, Fen, Askeri liseler) girmesini sağlamaya çalışmaktadırlar.” (Sayfa 14, prg 2, 3)

“Bu sınava giremeyen ya da yüksek puan alamayan öğrenciler ise düz liselere ve daha az prestiji olan meslek liselerine devam etmekte ve dolayısıyla bir üst eğitime devam etmek için diğerlerine oranla daha az fırsatı olmaktadır.” (Sayfa 14, prg 4)

“OECD raporu okumak için imkânları az olan öğrencilerin diğer öğrencilerle birlikte olabilecekleri heterojen çevrenin (bu okul kompozisyonunun oluşmasını etkileyen seçim sürecinde dolayısıyla) önemli olduğunu göstermektedir. OECD ayrıca erken yaşta (15 yaşından önce) öğrenci seçme sınavları yaparak onları farklı eğitim seçeneklerine yönlendiren ülkelerin başarı seviyesinin böyle bir ayırım yapmayan ülkelere göre daha düşük olduğunu göstermektedir.” (Sayfa 55, prg 2)

ÖSS’nin bu olumsuz dışsallıkları sadece eğitim kademeleriyle sınırlı değildir. **Eleyici niteliği ağır basan bu “sınav”, kazananlar kadar kazanamayanların da tüm eğitim kademelerindeki yaşamlarını biçimlendirmektedir.** Sınavı kazanamayanları bekleyen iki alternatif bulunmaktadır: ÖSS adaylığının uzaması ve en az bir yıl daha “sınav stresi”, ya da ikinci bir alternatif olarak artık umutları kalmadığı için kendilerini “lise mezunu” bir yurttaş olarak bekleyen yeni sorunlar... ÖSS, sadece sınavı kazananların bütün kademelerdeki öğrenim hayatını biçimlendirmekle kalmamakta; hedefi sınav başarısı olan uzun bir öğrenim süreci sonunda, istihdam piyasasında aranan nitelikleri edinememiş, kendilerini “yetersiz”, “iş bulamayan” ve giderek “işe yaramaz” hisseden geniş bir nüfus oluşması sonucunu doğurmaktadır. **Ortaöğretim düzeyinde okullaşma oranlarının artışı, yükseköğretim kapasitesi sabit kaldığında, sınavın bu dışsallığının tüm çağ nüfusunu bekleyen “dramatik bir son” tehdidi halini almasına katkıda bulunacaktır.**

Öte yandan, bütün öğrenim hayatları “**3 saat 15 dakika süren bir test**”te başarılı olmaya adanmış ve sonunda başarılı olmuş öğrenci açısından bakılacak olursa; sınav başarısı, yükseköğretim için yeterli bir “hazır bulunuşluk” elde edildiğinin göstergesi midir? Bu sorunun olumlu bir biçimde cevaplandırılması oldukça zordur. Yükseköğretimde derse giren akademisyenlerin “öğrencilerinin genel yönelimleri ve öğrenme becerileri” konusunda, kaygı verici şikayetleri vardır. Yükseköğretimin ilk yılları, “sadece test sorusu çözmeye” becerisi kazanmış; test yoluyla sorgulanamayan konularda karma öğrenme becerileri kazanamamış yeni öğrencinin rehabilitasyonu ile kaybedilmektedir. Bu kısa tespit bile, “sınav”ın yükseköğretim kademesi açısından da kapsamlı sonuçlar doğurduğunu dile getirmek için yeterlidir.

Sonuçta; ÖSS, bir yandan ilköğretimden yükseköğretime kadar bütün eğitim kademeleri için, öte yandan aile yaşamı, aile bütçesi, istihdam piyasası gibi alanlar için tamamı olumsuz dışsallıklar üretmekte; sadece “bir sınav”ın dar çerçevesi içinde kalınarak ortaya konulamayacak kadar çok boyutlu ve karmaşık bir sorunlar yumağı oluşturmaktadır.

ÖSS Değişikliği:

Hayat = 195 Dakikaya Çıktı, Çalışılacak Konularda Artış Sağlandı

Yükseköğretim Genel Kurulu kararı ile Yükseköğretime Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sisteminde 2006 yılı için bazı değişiklikler yapılmıştır. Temel değişikliklerden birincisi, ÖSS'de konu ve soru içeriği ile sınavdaki soru dağılımı ile ilgilidir. 2005 yılı ve öncesinde uygulanan ÖSS sisteminde sınavda çıkan soruların büyük bir kısmı lise 1'inci sınıf müfredatını içermektedir. Dolayısıyla lise 2 ve lise 3'üncü sınıfta işlenen konulara ilişkin çıkan soru sayısı çok azdı. Hatta bazı derslerde lise 3'üncü sınıf müfredatından hiç soru sorulmamaktaydı. Bu durum nedeniyle:

- ÖSS'de soru çıkmayan dersler öğrenciler tarafından lüzumsuz olarak görülmüş, **kişisel gelişimi esas destekleyici olan bu dersler zaman içinde önemini yitirmiştir.**
- Lise 3. sınıfın ikinci yarı müfredatından soru çıkmaması, bu sınıfların ikinci dönemde boşalmasına yol açmıştır. Bir yandan rapor sektörü doğarken, diğer yandan dersanelere yöneliş artmıştır. **MEB yönetmelik değişiklikleriyle lise son sınıf öğrencilerini zorla okulda tutmaya çabalamıştır.**
- **Alan ve katsayı uygulaması ile meslek liselerinde hem nitelik hem de nicelik kaybına yol açması nedeniyle bunun sonucunda son beş yılda meslek liselerini tercih eden öğrenci kalitesinde trajik bir düşüş yaşanmıştır.** Bu durum meslek liselerini büyük oranda başka hiçbir okulu kazanamayan, vasat ve vasatın altındaki öğrencilerin tercih etmesine neden olmuştur.
- Test sistemi düşünmeyi, algılamayı, değerlendirmeyi devre dışı bırakmıştır. Basit bir kompozisyon bile yazamayan bir nesil ortaya çıkmıştır. Bilgiyi ve kültürü ÖSS'de olduğu gibi sadece işe yarama ölçütüyle değerlendiren bir kişilik tipi doğmuştur.
- ÖSS sorularının MEB müfredatı ile uyumlu olmaması bir yandan ortaöğretimde ÖSS odaklı bir eğitim tarzını yaygınlaştırmış, diğer yandan dersane olgusunu pekiştirmiştir.

Müfredatta olup da son **6 yıldır ÖSS'de soru çıkmayan konular** tablo halinde müfredat içeriğine uygun olarak Ek l'de verilmektedir.

Yapılan değişiklikle, ÖSS içeriğinin lise müfredatının tamamını kapsaması öngörülmüştür. 2006-ÖSS'ye giren adaylara iki bölümden oluşacak bir sınav uygulanacaktır. Birinci bölümde ortak derslerle ilgili Türkçe Testi (Tür), Sosyal Bilimler-1 Testi (Sos-1), Matematik-1 Testi (Mat-1), ve Fen Bilimleri-1 Testi (Fen-1)'nden oluşan 120 soru; ikinci bölümde ise liselerin alan dersleri ile ilgili Edebiyat-Sosyal Bilimler Testi (Ed-Sos), Sosyal Bilimler-2 Testi (Sos-2), Matematik-2 Testi (Mat-2) ve Fen Bilimleri-2 Testi (Fen-2)'nden oluşan 120 soru yer alacaktır. Adaylar tercih edecekleri yükseköğretim programına bağlı olarak, ikinci bölümde yer alan dört değişik test türünden yalnızca ikisini cevaplayacaktır. Böylece toplam soru sayısı yeni durumda da 180 olup, soru sayısında bir değişiklik yapılmamıştır. Ancak, daha önce 180 dakika olan sınav süresi 195 dakikaya çıkarılmıştır.

Böylelikle, çocuklarımızın, **180 dakika olan hayat mücadelesi 195 dakikaya çıkmış**, test maratonu bir 15 dakika daha uzamıştır.

Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sisteminde 2006 yılı için öngörülen ikinci değişiklik ise puan türleri, puan türlerini hesaplama modeli, testlerin toplam puan içindeki katsayıları ve ağırlıklı ortaöğretim başarı puanının katkı oranları ile ilgilidir. Yapılan değişiklik ile birlikte ağırlıklı ortaöğretim başarı puanının önemi ve okulun ÖSS puan ortalamasının önemi daha da artmıştır. ÖSS sayısal puanının oluşumunda Matematik testinin ağırlığı % 50, Fen Bilimleri testinin ağırlığı % 31.82, Türkçe testinin ağırlığı %13.64, Sosyal Bilimler testinin ağırlığı % 4.54 olmuştur. Daha önceki sistemde Sayısal Bölümün ağırlığı % 82, Sözel Bölümün ağırlığı % 18 olarak hesaplanmaktaydı. ÖSS – Sözel puanının oluşumunda ise Türkçe testinin ağırlığı % 50, Sosyal Bilimler testinin ağırlığı % 31.82, Matematik testinin ağırlığı 13.64, Fen Bilimleri testinin ağırlığı % 4.54 olmuştur. Daha önceki sistemde Sayısal Bölümün ağırlığı % 18, Sözel Bölümün ağırlığı % 82 olarak hesaplanmaktaydı. ÖSS – Eşit Ağırlıklı puanının oluşumunda Türkçe testinin ağırlığı % 36.36, Matematik testinin ağırlığı 45.45, Sosyal Bilimler testinin ağırlığı % 13.64, Fen Bilimleri testinin ağırlığı 4.54 olmuştur. Daha önceki sistemde Matematik testinin ağırlığı % 36, Türkçe testinin ağırlığı % 36, Fen ve Sosyal Bilimler testinin ağırlığı % 14 olarak hesaplanıyordu. Ayrıca, Yabancı Dil alanından sınava girecek adaylar için Sosyal Bilimler derslerinin herhangi bir önemi kalmamıştır.

Yapılan değişiklik ile, soru içeriğinin lise müfredatına yayılması yoluyla lise son sınıftaki devamsızlıkların kısmen de olsa engellenebilmesi öngörülmüştür. Ancak 2006 yılı ÖSS sınavının yaklaşması ile birlikte, liselerde devamsızlık hususunda geçmiş yıllardan farklı bir durum oluşmadığı gözlemlenmektedir. Sonuç olarak, sınavın içeriği ile lise müfredatının nispeten daha uyumlu hale gelmesi olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Ancak; bu gelişmenin çocuklarımız açısından çalışılacak konuların artması anlamına geldiğini, dersane ve test hayatını yoğunlaştırdığını da vurgulamak gerekir.

Dünya Bankasının anılan raporu ÖSS'nin yetersizliklerine ilişkin tespitlerden hareketle birtakım yerinde değişiklik önerileri getirmiştir. Bunlardan bir bölümü aşağıda sunulmaktadır:

“Yapılan sınavlar, yeni öğretim programlarının ulaşmaya çalıştığı yeterlilikleri, davranışları ve kazanımları ölçmeye yönelik olarak yeniden düzenlenmelidir. Türkiye’de uygulanan tek oturumlu sınav sisteminin tek amacı öğrencileri Anadolu, Fen ve Özel liseler ile üniversitelere girmek için sıralamadır. Bütün Türk eğitim sistemini etkileyen önemli rolü gereği özellikle ÖSS sınavı yeni öğretim programlarının kazanımlarına uygun olarak modern ölçme sistemlerine göre yeniden düzenlenmelidir. Bu ölçmenin amacı öğrencilerin ne bildiğini, ne yapabileceklerini, nasıl muhakeme ettiklerini (uslamlama) ve bildiklerini farklı alanlara nasıl aktarabildiklerini gösteren çok yönlü ve derinlemesine bir ölçme olmalıdır. Öğretmenlerin sınıf içerisinde öğretmeye çalıştıklarını desteklemek ve pekiştirmek için yapılacak olan ölçme ve değerlendirmeler çoktan seçmeli sorular yerine daha gelişmiş değerlendirme araçları kullanılarak yapılmalıdır. ÖSS sınav sistemi yeniden düzenlenirken, bugün kullanılan sistemin güvenilirliği ve açıklığı tamamen korunmalıdır. Son olarak, sadece üniversiteye girmek umuduyla çalışan öğrencilere değil tüm lise eğitimi almaya çalışan öğrencilere ÖSS'nin bu yeni misyonunu vurgulamak amacıyla MEB yeni haliyle bu sınavı tüm lise öğrencilerine zorunlu hale getirmelidir. Bu değişiklikler yapıldığında, öğrenci, öğretmen ve veliler tarafından şimdiki sistemde iyi bir test performansı için yapılan çalışmalar, öğrencilerin yeni öğretim programıyla uyumlu ve dünyada başarılı olmak için gerekli yeterlilikleri geliştirdiklerinden emin olmak için yapılan çalışmalarla aynı olacaktır. Böylece herkes aynı sayfada olacak ve teste yönelik öğretim, bütün öğrencilerin ihtiyaç duyduğu yeterlilikleri geliştirme anlamına gelecektir.” (Sayfa 39, prg 2)

“Öğrenmede ders programı ile ölçme ve değerlendirme arasındaki tutarlılık artırılmalıdır. Bugünkü sistemde ulusal öğrenim programıyla, öğrencileri lise ve üniversiteye yerleştiren sınavlar (ÖSS ve OKS) arasında çok az ilişki vardır.” (Sayfa 52, prg 3)

Araştırmada yapılması tavsiye edilen başka bir önemli reformsa, öğrencilerin kariyer seçimlerini 9. ve 10. sınıfta yapmak zorunda kalmamaları, orta öğretim düzeyinde seçimlerini değiştirebilmeleri için daha fazla esnekliğe sahip olmaları ve değişen ilgileri, gelişen yetenekleri ve iş piyasasındaki gelişmelere göre orta öğretim sonrası kurumlarda kariyerlerine yön verebilmeleriyle ilgilidir.

Dünya Bankası raporunun tespit ve önerileri ile ÖSS'de yapılan değişikliklerin uyumsuzluğu ortadadır.

Üniversite Kapısında Büyük Yığılma: Milyonlarca Öğrenci 198 Bin Kontenjan İçin Yarışıyor!

2004 yılında üniversiteye girmek isteyen öğrenci sayısı, üniversiteye alınabilecek öğrenci sayısının üç katından fazla olmuştur.

2004 yılında yüksek öğretim programlarına yerleşebilmek için ÖSYM'ye başvuran öğrenci sayısı 1.902.305'tir. Bunlardan 1.786.883 aday ÖSS'ye girmek için, 115.305 aday ise sınavsız geçiş için başvuru yapmış, ÖSYS'ye başvuran 1.902.305 öğrenciden 633.083'ü üniversitede bir programa yerleştirilmiştir.

2004 ÖSS BAŞVURAN ve YERLEŞEN ADAY SAYILARI						
	ÖSS'YE BAŞVURAN	SINAVSIZ GEÇİŞE BAŞVURAN	LİSANS YERLEŞEN	ÖNLİSANS YERLEŞEN	AÖF	TOPLAM
TOPLAM	1.786.883	115.422	197.774	195.655	239.644	633.083

YÖK, *Türk Yükseköğretiminin Bugünkü Durumu*, Ankara, Kasım 2005, s. 26 ve 32.

2004 yılında örgün lisans programlarına yerleştirilen öğrencilerden sadece 687'si, buna karşılık örgün önlisans programlarına yerleştirilen 195.665 öğrenciden 41.958'i, açıköğretime yerleştirilen 239.644 öğrenciden ise 58.165'i kayıt yaptırmamıştır. Bir programa yerleştirilenlerden kayıt yaptıranların sayısı 532.273'tür. Öte yandan, 2004 yılında ÖSS'de başarılı olarak örgün lisans programlarına yerleştirilenlerin sadece yaklaşık 90 bininin lise son sınıf öğrencileri ile lise mezunu olup da açıkta bulunan öğrencilerden oluştuğu hesap edilmektedir. 100 binin üzerinde bir örgün lisans kontenjanı daha önce bir yükseköğretim programını bitirmiş adaylar ile halen bir yükseköğretim programına kayıtlı öğrenciler tarafından kullanılmıştır. Sonuçta 2004 yılı itibarıyla lise son sınıf ve lise mezunu gençler için ÖSS ile girilebilen lisans programlarının kapasitesi 90 bin ile sınırlı kalmıştır.

2005 yılında yüksek öğretim programlarına yerleşebilmek için ÖSYM'ye başvuran öğrenci sayısı 1.851.618'dir. Bunlardan 1.730.854 aday ÖSS'ye girmek için, 120.764 aday ise sınavsız geçiş için başvuru yapmış; sınava giren 1.671.603 adaydan başarılı olanlarla birlikte, sınavsız geçiş için başvuranlar dahil, 198.509 öğrenci örgün lisans programlarına, 180.221 öğrenci örgün önlisans programlarına, 229.264 öğrenci ise açıköğretim programlarına yerleştirilmiştir. 2005 yılında tüm yükseköğretim programlarına yerleştirilen öğrenci sayısı 607.994'tür.

2005 ÖSS BAŞVURAN VE YERLEŞEN ADAY SAYILARI						
	ÖSS'YE BAŞVURAN	ÖNLİSANS YERLEŞEN (ÖSS ve SINAVSIZ GEÇİŞ)	LİSANS YERLEŞEN	AÖF ÖNLİSANS YERLEŞEN (ÖSS ve SINAVSIZ GEÇİŞ)	AÖF LİSANS YERLEŞEN	TOPLAM
TOPLAM	1.730.854	180.221	198.509	85.314	143.950	607.994

MEB, *Sayısal Veriler 2005*

2005 yılında sınavda başarılı olarak bir programa yerleştirilen adaylardan 76.814'ü daha önce bir programa yerleştirilmiş, 18.871'i ise bir yükseköğretim programını bitirmiştir. Elde bir veri bulunmamakla birlikte, yıllara sari eğilimin devam ettiği varsayımıyla, bu 95.685 adayın örgün lisans programlarına kayıt yaptıkları tahmin edilebilir. Buna göre, 2005 yılında sadece yaklaşık 100 bin örgün lisans kontenjanına, lise son sınıf öğrencileri ile lise mezunu olup da daha önce bir programa yerleştirilmemiş öğrencilerin yerleştirildiği anlaşılmaktadır.

Üniversitede Gerçek Kontenjan Yerine Sanal Kontenjan Artışı!

Ülkemizde üniversite kapısında büyük bir yığılma vardır. Ancak üniversitelerimizdeki öğrenci kapasitesi (kontenjan), bu alandaki talebi karşılamaktan uzaktır. Yükseköğrenim talebi, bu alandaki arza göre oldukça yüksektir. **Gerçek kapasite artırımını yerine ikinci öğretim sistemiyle kapasite kullanım oranını artırmak üniversite kapısındaki yığılmayı önlemede çözüm olmamıştır.**

Yükseköğretim ve sınav sisteminin yol açtığı dikkat çekici bir diğer sonuç ise, yükseköğretimde sağlanabilen kapasite ve kontenjanların bu kadar sınırlı olduğu bir ülkede, YÖK resmi istatistiklerinin bu kontenjanların beşte birinin daha sonra program değiştiren öğrenciler tarafından işgal edildiğini göstermesidir. Bu ise kaynakları sınırlı olan ülkemiz için büyük bir kaynak israfını da gündeme getirmektedir.

Açıkça söylemek gerekir ki; üniversitedeki kontenjanların büyük bir bölümü öğrencilerin rağbet etmediği, mecburen kayıt yaptıranların da yarıda bıraktığı sanal kontenjanlardır. Açıköğretim ve sınavsız geçiş yapılan yükseköğrenim kontenjanlarının neredeyse tamamı bu durumdadır.

Açıköğretime olan talep yıllar itibarıyla bağlı olarak azalmıştır. Bunun başlıca nedeni, derece ve kademe ilerlemesi almak amacıyla açıköğretime başvuran devlet memurlarının bu talebinin zaman içinde karşılanmış olmasıdır. 2004 yılında bir sınırlama olmamasına rağmen sadece 239.644 öğrenci açıköğretim programlarına yerleştirilmiş, buna karşılık 181.479 öğrenci kayıt yaptırmıştır. 2005 yılında açıköğretime yerleştirilen öğrenci sayısı 229.264'dür. Kayıt firesinin bu yılda da yaklaşık %25 olduğu tahmin edilmektedir.

Açıköğretim olgusunun örgün üniversite eğitimini hiç bir anlamda ikame edemeyeceği tartışmasızdır. Ancak ülkemizde oranlar baz alındığında açık öğretimin yükseköğrenim içindeki payı hala yaklaşık yüzde 35'tir.

Meslek yüksekokullarının sınavsız geçişle girilebilen kontenjanlarına 2004 yılında 115.422, 2005 yılında ise 120.798 öğrenci başvurmuştur. Kayıt yaptıрма oranlarının bu programlar için de %25 civarında düşüş gösterdiği tahmin edilmektedir.

2004 yılında ÖSS ve sınavsız geçişle girilenler dahil örgün önlisans programlarında 195.665 kontenjana öğrenci yerleştirilmiş, buna karşılık kayıt sayısı 155.707'te kalmıştır. 2005 yılında ÖSS ve sınavsız geçişle girilen örgün önlisans programlarına 180.221 öğrenci yerleştirilmiştir. Kayıt yaptıрма seviyesinin bir önceki yıl ile aynı oranlarda gerçekleştiği tahmin edilmektedir.

Sonuç olarak, yükseköğretimde gerçek kontenjan yerine sanal kontenjan artırımına gidilmesi sorunu çözmekte, haksızlıklara, israfa ve üniversite kapısındaki yığılmanın büyümesine yol açmaktadır. Türkiye artık kendini kandırmayı bırakmalı, sorunu gerçek nedenlerini ortadan kaldırmak yoluyla çözüme uğraşı göstermelidir.

2004-2005 Eğitim-Öğretim Yılında Yükseköğretim Öğrenci Sayıları

	Öğrenci Sayısı
--	-----------------------

ÜNİVERSİTELER

Örgün Öğretim		
Fakülteler(591)*	630.562	
4 Yıllık Yüksekokullar (179)*	60.820	
2 Yıllık Meslek Yüksekokulları (473)*	226.133	
İkinci Öğretim	Lisans	171.566
	Ön Lisans	158.323
TOPLAM	1.247.404	
Açıköğretim		
Lisans	482.461	
Ön Lisans	213.130	
TOPLAM	695.591	

DİĞER YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI

Lisans	8.143
Ön Lisans	17.948
TOPLAM	26.091
TÜRKİYE TOPLAMI	1.969.086

(YÖK, age, s. 44, Tablo 4-1) * Birim sayısı

Türkiye'deki tüm yükseköğretim kurumlarındaki toplam öğrenci sayısı 2004-2005 eğitim-öğretim yılı itibarıyla 1.969.086'dır. Bu sayı neredeyse bir yılda bir yükseköğretim programına yerleşmek için ÖSYS'ye başvuran öğrenci sayısına denktir. Öte yandan, dört ve beş yıllık örgün yükseköğretim programlarındaki öğrencilerin toplamının -171.566 ikinci öğretim öğrencisiyle birlikte- ancak 863 bin civarında olması, çok düşündürücü bir tablo ile karşı karşıya olunduğunun açık göstergesidir.

15 Yeni Üniversite Kuruldu; Ancak Kontenjan Artışı “Sıfır”!

2004 yılından itibaren Başbakan ve Milli Eğitim Bakanı tarafından çeşitli ortamlarda ifade edilen 15 yeni üniversite kurulması fikri, Bakanlar Kurulu tarafından hazırlanarak TBMM'ne sevk edilen tasarı Cumhurbaşkanının iadesinin ardından ilgili komisyonlarda ve Meclis Genel Kurulunda görüşüldükten sonra ilk haliyle kabul edilip yasalaştırılarak hayata geçirilmiş bulunmaktadır.

Böylelikle, 2005 yılı itibariyle 53'ü devlet, 26'sı vakıf olmak üzere 79 olan üniversite sayısı 94'e çıkacaktır. 15 yeni ilde daha üniversite kurulmasıyla birlikte üniversitesi olmayan il sayısı 26'ya düşecektir. Bilindiği gibi, üniversitelerin büyük çoğunluğu halen İstanbul ve Ankara'da hizmet vermektedir.

Yasanın hazırlanması sürecinde YÖK'ün görüşü istenmiş; ancak Kurul sadece dört ilde (Düzce, Uşak, Ordu ve Tekirdağ) öğretim üyesi sayısının yeterli olduğunu ifade ederek üniversite kurulabileceği, sekiz ilde 'öğretim üyesi sayısının yeterli hale getirilmesinden sonra üniversite açılabilmesi', kalan üç ilde ise il altyapılarının yetersiz olması sebebiyle üniversite kurulmasının 'ilerleyen yıllarda değerlendirilebileceği' yönünde görüş beyanında bulunmuştur. YÖK'ün tavrının kategorik bir olumsuzluk yansıtmadığı, bazı temel eksiklere ilişkin değerlendirmelere dayandığı ve nesnel vurgular içerdiği görülmektedir.

Açılacak olan üniversiteler şunlardır: Ahi Evran Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi, Düzce Üniversitesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Uşak Üniversitesi, Rize Üniversitesi, Namık Kemal Üniversitesi, Erzincan Üniversitesi, Aksaray Üniversitesi, Giresun Üniversitesi, Çorum Hitit Üniversitesi, Yozgat Bozok Üniversitesi, Adıyaman Üniversitesi, Ordu Üniversitesi ve Amasya Üniversitesi.

Bilindiği gibi, en son 1994 yılında yarı resmî Galatasaray Üniversitesi, 1992 yılında ise 23 devlet üniversitesi tek kanunla birden kurulmuştur. Galatasaray Üniversitesi sayılmazsa 13 yıl aradan sonra ilk kez yeni devlet üniversitesi kurulmuş olmaktadır.

Yakında açılacağı anlaşılan sözkonusu üniversiteler ile herhangi bir kontenjan artışı sağlanamayacağı ÖSYM Başkanının basına yaptığı açıklamalarla ortaya çıkmıştır.

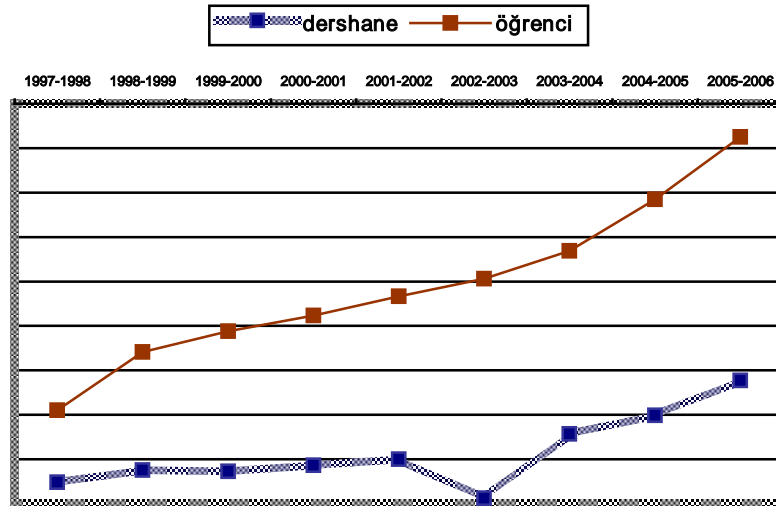
Öğrenciler Dershanelere Mahkum...

Dershane sektörü yeni atılımlarla gelişmekte, okul sistemini ikinci plana itmektedir.

Dershanelere giden öğrenci sayısı gün geçtikçe artmakta, bu paralelde dershane sayıları da artmakta ve giderek çeşitlenmektedir. MEB verilerine göre 2004-2005 öğretim yılında ülkemizde 2.984 dershane 784.565 öğrenci öğrenim görmekte ve 30.537 öğretmen görev yapmakta idi. 2005-2006 öğretim yılında ise 3.650 dershane 925.299 öğrenci öğrenim görmekte ve 41.031 öğretmen görev yapmaktadır. Resmi rakamlara göre dershane sayısında, dolayısıyla dershanelerin öğrenci kontenjanlarında %20'nin üzerinde bir artış meydana gelmiştir. Bu resmi rakamların sadece kayıtlı dershaneleri içerdiği, dolayısıyla gerçek rakamın bunların çok üstünde olduğu bilinmektedir.

YILLAR	DERSHANE SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI
2005-2006	3650	925299
2004-2005	2984	784565
2003-2004	2568	668673
2002-2003	1122	606522
2001-2002	2002	566537
2000-2001	1864	523244
1999-2000	1730	488284
1998-1999	1759	441348
1997-1998	1479	310432

1997-1998 eğitim-öğretim yılından 2005-2006 eğitim-öğretim yılına kadar dershane sayılarında yüzde 154, öğrenci sayılarında ise yüzde 198 artış meydana gelmiştir. Yükseköğretim kontenjanlarındaki sanal artışa karşılık dershane kontenjanlarında meydana gelen ve sadece resmi rakamlarla bile çarpıcı boyutlara ulaştığı görülen gerçek artış, kamunun yetersizliğinin göstergesidir.

Dershaneler artık okulları ikame eden kurumlar haline gelmiştir. Dershaneler artık sadece öğrencileri merkezi bir sınava hazırlayan kurumlardan ibaret değildir. Oluşturdukları sosyal ortam dolayısıyla okulun sosyalleştirme işlevini büyük çapta devralmışlardır. Verdikleri psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleriyle okulların önüne geçmişlerdir. Yayıncılık sektöründeki girişimleriyle okul öğretmenlerini dahi yönlendirmeye başlamışlardır. Öğrenciler, veliler ve hatta okul öğretmenleri nazarında bu ve diğer hususlar bakımından dershaneler okulların adeta yerini almaya başlamışlardır. (Ayrıntılı tespit ve değerlendirmeler için, bakınız; TED, age, s. 35-43.)

Öte yandan, dersanelerin eğitimsel anlamda bir katma değer üretmedikleri de bilinen bir husustur. 1970'ler ile 1980'lerin başlarında dersanelere devam eden öğrenciler dersane sayısının azlığı nedeniyle diğer öğrencilere nazaran nispi bir avantaj elde edebilirken, bugün böyle bir üstünlük imkanı da kalmamıştır. Bu nedenle dersane piyasasında rekabet değişik unsurlarla sürdürülmektedir. Başarılı öğrencileri seçerek dersaneye bedelsiz devamlarını sağlamak bunlardan biridir.

Nitekim, 2006 yılında gerçekleştirilen, Ankara ve İstanbul'da birer Fen Lisesi ve ikişer Anadolu Lisesi olmak üzere toplam altı lisede 1.302 hazırlık sınıfı ya da lise birinci sınıf öğrencisinin katıldığı OKS Araştırmasında; öğrencilerin %28.4'ünün tam burslu ve %42.5'inin kısmi burslu olarak dersaneye gittiği tespit edilmiştir. Buna göre, OKS'yi kazanıp Anadolu ve fen liselerine yerleşen öğrencilerin yaklaşık %71'i, OKS'ye hazırlık sürecinde tam ya da kısmi burslu olarak dersaneye devam etmişler, bir başka ifadeyle bu zaten başarılı öğrenciler seçilerek bedelsiz eğitim karşılığı dersane kontenjanlarına dahil edilmişlerdir. OKS araştırmasının özet sonuçları EK II'de verilmektedir.

Eğitime Ayrılan Kamu Kaynakları Yetersizdir

Eğitime ve bu arada üniversitelere ayrılan kamusal kaynak yetersiz olduğu için üniversite kapasitesi yükseköğrenim talebiyle aynı oranda artmamaktadır.

YIL	BÜTÇE ÖDENEKLERİ (TL)			TOPLAM EĞİTİM BÜTÇESİNİN	
	MEB	YÖK	TOPLAM	Bütçe Payı (%)	GSMH'ye Oranı (%)
2004	12.366.236,2	3.689.754,7	16.055.990,9	10,7	3,83
2005	14.882.259,5	5.218.465,0	20.100.724,5	12,9	4,18
2006	16.568.145,50	5.846.822,7	22.414.968,20	12,8	4,15

(MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı verileri)

2004 Mali Yılı MEB bütçesi 12.366,2 Trilyon (12 Katrilyon 366 Trilyon TL) , YÖK bütçesi 3.689 Trilyon (3 Katrilyon 689 Trilyon) TL, toplam eğitim bütçesi ise 16.055,9 Trilyon TL'dir. Eğitimin toplam bütçe payı %10.7; GSMH içindeki payı ise %3.83'dür.

2005 Mali Yılı MEB bütçesi 14.882 Trilyon (14 Katrilyon 882 Trilyon) TL , YÖK bütçesi 5.218 Trilyon (5 Katrilyon 218 Trilyon) TL, toplam eğitim bütçesi ise 20.100,7 Trilyon TL'dir. Eğitimin toplam bütçe payı %12.9; GSMH içindeki payı ise %4.18'dir.

2005 Mali Yılı MEB bütçesi 16.568 Trilyon (16 Katrilyon 568 Trilyon) TL , YÖK bütçesi 5.846 Trilyon (5 Katrilyon 2188 Trilyon) TL, toplam eğitim bütçesi ise 22.414,9 trilyon TL'dir. Eğitimin toplam bütçe payı %12.8; GSMH içindeki payı ise %4.15'dir.

2004 yılında yükseköğrenimde öğrenci başına bütçeden düşen pay, 2003-2004 öğretim yılında üniversitelerimizde 1.841.546 lisans ve ön lisans 114.892'i yüksek lisans öğrencisi olarak toplam 1.956.438 öğrenci olduğu dikkate alındığında; 1 Milyar 885 Milyon TL=1.340 ABD \$/öğrencidir. 2005 öğretim yılında üniversitelerimizde 1.969.086'sı lisans ve ön lisans, 137.116'sı yüksek lisans öğrencisi olarak toplam 2.106.202 öğrenci olduğu dikkate alındığında öğrenci başına bütçeden düşen pay 2 milyar 477 milyon TL=1.830 ABD \$/öğrencidir.

YÖK tarafından yapılan hesaplama göre ise; öğrenci başına harcama yılı cari fiyatlarıyla 2004 yılında 1.398 ABD \$, 2005 yılında ise 1.898 ABD \$'dır (YÖK, *age*, s. 122, Tablo 8.6).

AB ülkelerinde yükseköğretimde öğrenci başına yapılan harcamanın 2000 yılı itibarıyla ortalama 9.413 ABD \$'ı olduğu dikkate alındığında Türkiye'deki yetersizlik daha açık olarak anlaşılacaktır.

Diğer taraftan, her ne kadar finansman kaynağının ve mevcut durumda sekiz bin civarında öğretim üyesi açığı varken gerekli akademik kadronun nereden ve nasıl karşılanacağı anlaşılammakta ise de, bu sorunların sağlıklı bir planlamayla süratle aşılabileceği varsayımıyla, açılması öngörülen 15 yeni üniversitenin yükseköğretimde önemli bir kontenjan artışı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yükseköğretim Talebindeki Artışın Bir Nedeni de Mesleki Eğitimin Cazibesini Yitirmesidir

Üniversite kapısındaki yığılmanın önemli nedenlerinden biri, meslek liseleri ve meslek yüksek okulları cazibesini yitirdiği için üniversitenin iyi bir meslek edinmenin tek yolu olarak görülmeye başlanmış olmasıdır.

Meslek liselerinin cazibesini yitirmesi bu okullara olan talebin azalmasına ve genel liselere öğrenci kaçışına yol açmıştır. Ortaöğretimdeki okullaşmada üniversiteye hazırlık amaçlı genel liselerde katlanarak artan çarpık bir yoğunlaşma sözkonusudur. **Genel lise oranı tüm dünyadaki tam tersine bir seviyeye çıkmıştır. Bunun doğal bir yansıması olarak da, mesleki eğitim öğrencilerinin toplam ortaöğretim öğrencileri arasındaki payı, 2004-2005 eğitim-öğretim yılı itibarıyla yüzde 36'ya düşmüştür.**

Bilindiği gibi çağdaş dünyada mesleki eğitim öğrencilerinin oranı toplam ortaöğretim içinde yüzde 65, üniversiteye hazırlamaya dönük okullara giden öğrenci sayısının genel ortaöğretim öğrencileri arasındaki oranı ise yüzde 35'tir. Türkiye'de ise bu oranlar bütünüyle tersine çevrilmiş; yüzde 36'ya yüzde 64 şeklini almıştır. **Bunun anlamı üniversitede okumaya yönlendirilmiş yaklaşık 2 milyon gencimizin çok azının üniversitede okuyabilmesi, bu şansı yakalayamayan büyük kitlenin ise hiçbir mesleki bilgi ve beceri sahibi olmadan vasıfsız bir şekilde hayata atılmak zorunda kalmasıdır. Bunun sonucu da ürkütücü bir işsizliğin dağlar gibi yükselmesidir.** Asıl problem, üniversite sınavına şu ya da bu kadar kişinin girmesi değil, sınava girip de kazanamayan milyonların mesleki hiçbir becerileri olmaması nedeniyle işsizliğe mahkum olmalarıdır.

Bu sorunun ekonomideki olumsuz yansımaları, başta küçük ve orta büyüklükteki işletmelerde olmak üzere, çeşitli sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerde yoğun olarak hissedilmeye başlanmıştır.

Önemli bir başka nokta, bu sürecin, Avrupa Birliği (AB) ölçeğinde uygulanan politikalar ve stratejiler çerçevesinde de incelenmesi gereğidir. Alınmaya çalışılan tüm tedbirlere rağmen **hala meslek standartlarının oluşturulmadığı ve meslek eğitimi ile iş piyasası arasında işleyen bir bağ kurulamadığı görülmektedir.**

(Mesleki ve teknik eğitimin son dönemdeki durumuyla ilgili ayrıntılı bir değerlendirme için, bakınız; TED, *Üniversiteye Girişteki Alan ve Katsayı Uygulamasının Endüstriyel ve Mesleki Eğitim Üzerindeki Etkileri*, Ankara, Mayıs 2004.)

Yükseköğretimde Okullaşma Oranlarının Artışı Kaçınılmazdır

Öte yandan bütün dünyada yükseköğretimde okullaşma oranı artmaktadır. Türkiye'nin bu eğilimin dışında ve uzağında kalması mümkün değildir. Okullaşma oranı dünya genelinde 30 yılda ikiye katlanmış olup, gelişmekte olan tüm ülkeler önemli bir iyileşme kaydetmeye başlamışlardır. **Türkiye'de yükseköğretimdeki okullaşma oranı sürekli artsa da yetersizdir.** Türkiye'de yükseköğretimdeki okullaşma oranı açıköğretim ve sınavsız geçişlere rağmen 2000'lerin başında ancak yüzde 27.4'e ulaşmış, bu dönem için öngörülen yüzde 31'lik hedefin gerisinde kalmıştır. Örneğin bugün yükseköğretimdeki okullaşma oranı Belçika'da yüzde 56, Fransa'da yüzde 51, Almanya'da yüzde 46, Hollanda'da yüzde 48, ABD'de yüzde 81, Kanada'da yüzde 88, Japonya ve İsrail'de yüzde 41, Güney Kore'de de yüzde 52'dir. **Eğitim ile ilgili planlarda yükseköğretimdeki okullaşma oranının giderek artması öngörülmektedir.** Eğitim Ana Planı 1996-2011'de öngörülen yükseköğretimdeki okullaşma oranları: 2005-2006 eğitim-öğretim yılı için yüzde 36.5'tir. 2010-2011 eğitim-öğretim yılı için yüzde 43.7'dir. (ekutup.dpt.gov.tr/planlama/42nciyil/dulgeri.pdf)

Yükseköğretim çağ nüfusunun 2010-2011 döneminde aynı seviyelerde kalacağı varsayıldığında bile; bu eğitim-öğretim yılında yükseköğretimde yaklaşık 2.400.000 öğrenci bulunacaktır. Ortaöğretimdeki okullaşma oranının artması yükseköğretimdeki okullaşma talebini artırmaktadır. Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitime geçişle birlikte ortaöğretimde okullaşma oranı yükselmeye başlamıştır.

Türkiye, bu eğilimi sanal kontenjan yerine gerçek kontenjan artışına giderek karşılamak zorundadır. Açıköğretim, ikinci öğretim veya sınavsız meslek yüksekokulu mezunları ile dünya işgücü piyasasında rekabet edebilmek mümkün değildir.

Üniversitelerdeki kapasite yetersizliği yükseköğretim görmek isteyen gençlerin yurtdışına akın etmesine neden olmaktadır.

MEB 2003 Sayısal Veriler'e göre 01.10.2003 tarihi itibarıyla yurtdışında yükseköğretimde bulunan toplam öğrenci sayısı ise 19.862'dir. Bunlar arasında lisans düzeyindeki özel öğrenci sayısı 13.567, resmi olarak lisans eğitimi gören öğrenci sayısı 50, lisansüstü eğitim gören resmi ve özel öğrenci sayısı 6.245'tir.

MEB 2005 Sayısal Veriler'e göre 03.10.2005 tarihi itibarıyla yurtdışında yükseköğretimde bulunan özel öğrenci sayısı ise 19.062'dir. Yine bunlar arasında lisans düzeyindeki özel öğrenci sayısı 13.173, lisansüstü eğitim gören özel öğrenci sayısı 5.889'dur. Ayrıca yurtdışında eğitim için aracılık eden kurum sayısı her geçen gün çoğalmış ve ayrı bir sektör doğmuştur. Bunlar resmi verilerdir; gerçek rakamların bu verilerin çok üzerinde olduğu bütün ilgililerce teslim edilmektedir.

Örneğin, basında yer alan haberlere göre, 2005 yılında sadece ABD'de yükseköğretim gören Türk öğrenci sayısı 12.474'tür. Bu konudaki resmi rakam ise 4.070'tir. ABD'de toplam yabancı öğrenci sayısının yüzde 1 azaldığı, buna karşılık Türk öğrenci sayısında yüzde 9.4'lük bir artış meydana geldiği ifade edilmektedir. Geldikleri ülkelerin nüfusuna oranlandığında **ABD'deki en kalabalık yabancı öğrenci grubunu Türkler oluşturmaktadır.**

Lise Öğrenim Süresi Dört Yıla Çıktı, Sınava Hazırlık Maratonu Bir Yıl Daha Uzadı

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan “Ortaöğretimin Yeniden Yapılandırılması” çalışmaları kapsamında 2005-2006 eğitim-öğretim yılı itibariyle **lise öğrenim süresi, dört yıla çıkarılmış bulunmaktadır.** Uygulama kapsamında 2005-2006 eğitim-öğretim yılında 9. sınıfa kayıt yaptıran öğrencilerin liseyi dört yıl okumaları öngörülmektedir.

Lise öğreniminin dört yıla çıkarılmasının, AB'ye uyum sürecinde ve 12 yıllık zorunlu eğitime geçişte bir temel oluşturacağı söylenebilir. Ancak, iyi bir planlama ve alt yapı çalışması yapılması zorunluluktur. Unutmamak gerekir ki; Milli Eğitim Bakanlığı tarafından daha önceki yıllarda hayata geçirilmeye çalışılan “Kredili Sistem” uygulaması, aslında olumlu sonuçlar doğurabilecek iken, öncesinde yeterli yatırım, alt yapı ve planlama çalışmalarının yapılmamış olması nedeniyle olumsuz sonuçlanmış ve terkedilmiştir.

Yeni sistem öğretmen ihtiyacı sorununu da ortaya çıkaracaktır. Daha fazla İngilizce ve ikinci yabancı dil öğretmenlerine ve yeni açılacak olan Girişimcilik Tanıtım ve Yönlendirme, Bilgi Erişim ve Araştırma Teknikleri gibi dersleri okutacak öğretmenlere ihtiyaç duyulacaktır. Artan öğrenci sayısına ve yeni programa göre personel alımı yapılması gerekmektedir. Mevcut durumda, bir hesaba göre, 200 bin öğretmen açığı bulunduğu ifade edilmektedir. 2006 yılı Şubat ayında 19 bin 500 kadrolu, 10 bin kadar da sözleşmeli öğretmen atayan ve ağustos ayında da 10 bin kadroya atama yapacağını duyuran Milli Eğitim Bakanlığı, halihazırda öğretmen ihtiyacının çok az bir bölümünü karşılayabilmektedir.

Diğer taraftan **2005-2006 eğitim-öğretim yılı itibariyle Türkiye genelinde 14 milyon öğrenci ders başı yapmıştır.** İlköğretimde resmi verilere göre **27.291 okulda normal, buna karşılık 7.698 okulda hala ikili öğretim yapılmaktadır.** Hem ilköğretim, hem ortaöğretim düzeyinde sınıf mevcutları büyük kentlerde hala 50-60, bazı illerde ise 70'lere ulaşmış durumdadır.

Resmi verilere göre, 2005 yılı itibarıyla ihtiyaç duyulan ilave derslik sayısı 83.457'dir. Bir hesaba göre, 2005-2006 eğitim-öğretim yılında liseye kayıt yaptıran yaklaşık 930 bin öğrencinin 4 yıllık eğitimle sistemde kalması ile birlikte normal öğretim ve bir dersliğin 30 öğrenciden oluşması durumunda derslik ihtiyacı 31 bin, halihazırda ihtiyaç duyulan derslik sayısı 13 bindir. Derslik açığı, bilindiği gibi kampanya ve hibelerle kapatılmaya çalışılmaktadır.

Yeni sistemin öğrenci velilerine getireceği maliyet açısından da etkileri bulunmaktadır. Veliler, özel okullar ve devlet okullarında eğitimle ilgili konularda (ücret, yemek, servis vb.) bir yıl daha fazla harcama yapmak durumunda kalacaklardır. Bu durum, ayrıca özel okullar için öğrenci kaybına da neden olabilecektir.

Yeni sistemle hazırlık sınıfları dört yıllık süre itibarıyla kaldırılmış, izne bağlı olarak ve 4+1 koşuluyla bu uygulamayı sürdürmenin yolu açık bırakılmıştır. Bunun hazırlık sınıfı uygulamasına son vermek anlamına geldiği açıktır. Ancak eğitim alanındaki farklılıklarını yabancı dil eğitimindeki kaliteleriyle öne çıkaran okullar için hazırlık sınıflarının varlığı büyük önem taşımaktadır. Diğer taraftan hazırlık sınıflarının kaldırılmasıyla devlet okullarından mezun olup, öğrenimlerine özel okullarda devam etmek isteyen öğrencilerin, yoğun yabancı dil eğitimlerini

tamamlayan diğer öğrencilerle aynı sınıfta eğitim görmek zorunda kalmalarının bu öğrencilerin uyum sorunu yaşamalarına ve sınıf tekrarı yapmalarına neden olabileceği gözardı edilmiştir.

Bu sistem sonucunda 2008 yılında “üniversite sınavına” giren öğrenci sayısı yarı yarıya azalacaktır. Bu durum her ne kadar o yıl sınava girecek öğrenciler açısından “kazanma şansının artacağı” şeklinde düşünülebilirse de, bir sonraki yıl öğrenci yığılmasının artarak devam edeceği unutulmamalıdır.

Yeni sistem öğrencileri ÖSS'ye hazırlık açısından da etkileyecektir. Haftalık ders saatlerinin azalmasından dolayı, öğrencilerin ÖSS'ye hazırlanmaları için daha fazla zaman kalmaktadır. Ancak üniversite kontenjanlarında kademeli ve reel bir artış sağlanmadığı taktirde; **dershanelere olan talepte hiçbir azalma olmayacak, bilakis artma meydana gelecektir.**

Uzun vadede AB'ye üye ülkeler ve OECD ülkelerindeki zorunlu eğitim süreleri dikkate alındığında ülkemizde de zorunlu eğitim süresinin kademeli olarak önce 10, sonra da 12 yıla çıkarılması elbette eğitim standartları açısından çok önemlidir ve ileriye dönük olarak mutlaka uygulanmalıdır. Ancak ülkemizde, 30 milyon 250 bin erkek nüfusun 1 milyon 857 bini; 29 milyon 600 bin kadın nüfusun 5 milyon 732 bini okur-yazar değilken, personel ve fiziki alt yapı sorunları çözülmeden ve uygun müfredat geliştirilmeden 12 yıllık eğitim modeline geçilmesi erken bir karardır.

Sonuç olarak, verili koşullarda, lise öğrenim süresinin dört yıla çıkmasının üniversite sınavına hazırlık maratonunu bir yıl daha uzatmak anlamına geldiği söylenebilir.

Avrupa Birliği İle Müzakere Sürecinde Eğitim Dosyası

Bilindiği gibi, 17 Aralık 2004 tarihinde Brüksel’de alınan karar doğrultusunda 3 Ekim 2005 tarihinde Türkiye ile Avrupa Birliği arasında tam üyelik hedefi doğrultusunda 35 konu başlığını kapsayan tarama ve müzakere sürecine girilmiş bulunulmaktadır. Müzakerelerin amacı, belirlenen konularda Türkiye’nin AB ilke ve standartlarına çok boyutlu uyumunu sağlamaktır.

Yürütülecek müzakerelerde, ele alınan her konu bakımından ülkemizdeki durum ve eksikler belirlenerek sadece birtakım mevzuat değişiklikleri yapılmasını değil aynı zamanda ve çok daha önemli olarak somut ve büyük adımlar atılmasını öngören ödev planları ortaya konacaktır. Bu nedenle, kendine özgü önem taşıyan bütün konu başlıklarında pek çok zorlukla karşılaşılabilecektir.

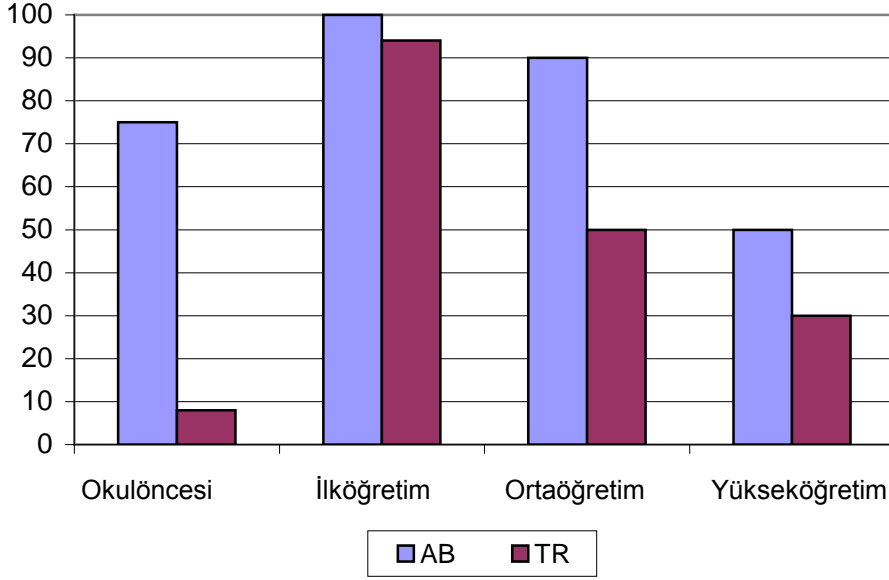
Tarama süreci tamamlanmış 15 konudan birini oluşturan “eğitim-kültür” dosyası da, bu kapsamda, müzakere sürecinin, iddia edildiği gibi “kolay” başlıklarından biri olmayacak, bilakis Türkiye’ye köklü yapısal dönüşümler kadar fiziki planda büyük atılımlar da gerçekleştirilmesi yükümlülüğünü getirecektir.

Türk Eğitim Derneği olarak konunun güncel önemini de göz önünde tutarak yayınladığımız, Dr. Gökhan Tuzcu tarafından kaleme alınan **Avrupa Birliği’ne Giriş Süreci ve Eğitimde Vizyon 2023** adlı çalışmada ortaya konan veri ve analizler, Türkiye’nin eğitim alanında AB’ye uyum bakımından zorlu bir döneme gireceğini göstermektedir.

Örneğin, 2001 yılı itibariyle;

- AB genelinde nüfusun yalnızca % 1’i okuma-yazma bilmezken, Türkiye’de % 13’ü okuma-yazma bilmemektedir. Diğer bir deyişle Türkiye’de okuma-yazma bilmeyen 7,6 milyon kişi vardır. Dahası Türkiye’de eğitim çağında olup (6-20 yaş) da okuma-yazma bilmeyen kişi sayısı 1,6 milyondur.
- Okulöncesi eğitimde AB genelinde % 75 okullaşmaya ulaşılmışken, Türkiye’de % 8 okullaşmaya ulaşılabilmıştir.
- İlköğretimde AB genelinde % 100 okullaşmaya ulaşılmışken, Türkiye’de % 94 okullaşmaya ulaşılabilmıştir. Ayrıca Türkiye’de ilköğretim çağındaki çocukların 1,1 milyonu okuma-yazma bilmemektedir.
- Ortaöğretimde AB genelinde % 90 okullaşmaya ulaşılmışken, Türkiye’de % 50 okullaşmaya ulaşılabilmıştir.
- Yükseköğretimde AB genelinde % 50 okullaşmaya ulaşılmışken, Türkiye’de açık ve ikili öğretim ile sınavsız girilen meslek yüksek okulları da dahil edildiğinde ancak % 30 okullaşmaya ulaşılabilmıştir.
- AB genelinde öğretmen ve derslik başına ortalama 20 öğrenci düşerken, Türkiye’de 30 öğrenci düşmektedir. Ayrıca Türkiye’de bu konuda bölgeler ile kırsal-kentsel merkezler arasında büyük dengesizlikler vardır.
- AB genelinde GSMH’nın % 5,5’i eğitime ayrılırken, Türkiye’de % 3,5’i ayrılmaktadır.
- AB genelinde öğrenci başına yılda ortalama 6.000 \$ harcama yapılırken, Türkiye’de 650 \$ harcama yapılmaktadır. Diğer bir deyişle, AB ülkelerinde insan kaynaklarına yapılan yatırım, Türkiye’de yapılan yatırımın 10 katıdır.

AB ve Türkiye’de 2001 yılı okullaşma oranları grafikte görülmektedir.

AB, eğitimde; üye ülkeleri kendi mevzuatları çerçevesinde kendi model, sistem ve uygulamalarıyla gelişme sağlama noktasında serbest bırakmakla birlikte, bazı temel kriterleri de olmazsa olmaz şart olarak saptamıştır. Örneğin; zorunlu öğrenim tamamlandığında en az iki yabancı dil öğrenilmiş olmasını, dikey eğitimden çok ara meslek elemanı yetiştirmeye yönelik yatay eğitimi ve nitelikli meslek eğitiminin yaygınlaştırılmasını zorunlu tutmaktadır.

Öte yandan, tarama sürecinde, ülkemizin de uyum sağlaması AB Komisyonu tarafından vurgulanan Lizbon 2010 Hedeflerini gerçekleştirmemiz gerekmektedir.

Buna göre, 2010 yılına kadar, örneğin;

Eğitimi terk oranını % 10’a indirebilmemiz gerekmektedir. Halbuki yukarıda da belirtildiği gibi Türkiye’de hala 7,6 milyon insanımız okuma-yazma bilmemektedir.

22 yaş grubunun en az %85’inin ortaöğretim diploması alması sağlanmalıdır. Halbuki 2005 OECD Raporuna göre Türkiye’nin bu yaş grubunda lise öğrenimi gören nüfus oranı henüz % 25 civarındadır.

Hayat boyu öğrenmeye katılım oranının AB düzeyinde çalışan yetişkin (25-64 yaş) nüfus için en az % 15 düzeyinde olması gerekmektedir. Türkiye’de hayat boyu öğrenme konusunda maalesef henüz bir politika bile belirlenmemiştir.

Geçtiğimiz dönemde AB’ye üye olan bazı ülkeler bu konuda örnek olarak hatırlanabilir. Örneğin, Polonya’nın AB ile yürüttüğü müzakere sürecinde Eğitim, Öğretim ve Gençlik dosyası 1998 yılının ikinci yarısında açılıp aynı yılın Ekim ayında şartlı olarak ve ancak 2002 yılının Aralık ayında nihai anlamda kapanmıştır.

ÜLKE LER	Kişi Başına Milli Gelir (SGP)	Gayri Safi Yurtiçi Hasıladan Eğitime Ayrılan Pay	Öğrenci Başına Harcama			
			Okulöncesi	İlköğretim	Ortaöğretim	Yükseköğretim
Polonya (1998)	8.183 USD	% 5.4	2.747 USD	1.496 USD	1.438 USD	4.262 USD
Türkiye (2004)	6.520 USD	% 3.8	490 USD	460 USD	760 USD	1.380 USD

ÜLKELER	MEZUN DAĞILIMI		
	İlköğretim	Ortaöğretim	Yükseköğretim
Polonya (1998)	% 22	% 67	% 11
Türkiye (2004)	% 76	% 16	% 8

ÜLKELER	Okulöncesi	İlköğretim	Ortaöğretim	Yükseköğretim
Polonya (1998)	% 18	% 93	% 81	% 31
Türkiye (2004)	% 9	% 96	% 56	% 31*

* Açıköğretim, sınavsız geçişle girilen meslek yüksekokulları, önlisans ve ikinci öğretim öğrencilerini de içermektedir.

Yukarıda anılanlar ve diğer temel eğitim göstergeleri bakımından müzakerelere başladığında Türkiye'den çok iyi durumda bulunan Polonya'nın müzakere dosyasının ancak dört yılda kapanabilmiş olması, müzakere sürecinin ne kadar zorlu geçebileceğinin göstergesidir.

Sonuç olarak, müzakeresine başlandıktan sonra eğitim dosyasının kısa vadede kapanmayacağını, Türkiye'nin AB'ye eğitim alanında uyum sağlayabilmesi için önemli yapısal değişikliklere gitmeye ve eğitim tablosunu iyileştirmek yönünde büyük fiziki atılımlar gerçekleştirmeye zorunlu olduğunu çok iyi bilmek gerekmektedir.

Öte yandan, Türkiye'nin istenen kriterleri karşılansa bile süreç içerisinde politik nedenli ilave şartlara maruz kalabileceği de öngörülmelidir.

Avrupa Birliği'ne Giriş Süreci ve Eğitimde Vizyon 2023 adlı çalışmada geliştirilen, Cumhuriyetin 100. yılını hedefleyen ve Avrupa Birliği'ne giriş sürecini esas alan Türkiye Eğitim Planı'na göre:

Eğitim tür ve düzeyleri toplamında (okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim) ve net okullaşma oranlarına esas olan yaş gruplarında; 2010-2011 öğretim yılında 16,4 milyon, 2015-2016 öğretim yılında 18,5 milyon, 2023-2024 öğretim yılında 21,4 milyon dolayında örgün öğrenci olacaktır.

Bu öğrenciler için bugün var olanların yanı sıra;

Öğretim Yılı	Türkiye'deki Gelişime Göre	AB Düzeyine Ulaşmaya Göre
2010-2011	124 bin	129 bin
2015-2016	172 bin	207 bin
2023-2024	220 bin	309 bin

öğretmene/öğretim üyesine gereksinim duyulacaktır.

Öğrenci sayısındaki ve nitelik düzeyindeki gelişime yanıt verebilmek için okulöncesi eğitim, ilköğretim ve ortaöğretimde toplam;

Öğretim Yılı	Türkiye'deki Gelişime Göre	AB Düzeyine Ulaşmaya Göre
2010-2011	60 bin	67 bin
2015-2016	137 bin	161 bin
2023-2024 öğretim yılında	302 bin	353 bin

İlave dersliğe gereksinim duyulacaktır.

Yükseköğretimde ise;

Öğretim Yılı	Türkiye'deki Gelişime Göre	AB Düzeyine Ulaşmaya Göre
2010-2011 öğretim yılında	--	4 milyon m ²
2015-2016 öğretim yılında	6 milyon m ²	12 milyon m ²
2023-2024 öğretim yılında	11 milyon m ²	33 milyon m ²

İlave kapalı alana gereksinim duyulacaktır.

Eğitim bütçesinde ise;

hayat = 195 dk. mı?

Öğretim Yılı	Türkiye'deki Harcamalara Göre	AB'deki Harcamalara Ulaşmaya Göre
2010-2011 öğretim yılında	9,9 milyar \$	33,1 milyar \$
2015-2016 öğretim yılında	15,5 milyar \$	61,2 milyar \$
2020-2021 öğretim yılında	23,2 milyar \$	129,0 milyar \$

dolayında ilave ödeneğe ihtiyaç olacaktır.

21. yüzyılda ve AB'ye giriş sürecinde, eğitim hedeflerine yalnızca kamu kaynaklarıyla ulaşabilmek olanaklı değildir. Bu bağlamda eğitimin yönetimi ve finansmanına etkili bir biçimde;

- okulöncesi eğitimde, yerel yönetimlerin ve sivil toplum örgütlerinin katılımı,

- meslekî-teknik öğretimde, sanayi ve ticaret odaları, organize sanayi bölgeleri ve firmaların katılımı zorunlu görülmektedir.

AB ülkelerinde tüm toplumsal tarafların eğitimin işleyişinde gösterdiği ortak çabalar gözönüne alınmalı ve Türkiye'de devlet, sanayi, yerel yönetimler ve sivil toplum örgütleri ortak çaba göstermelidir.

Bilimsel düşüncenin ve buna dayalı yaşam biçiminin topluma yerleşmesi ve gelişmesi, kuşkusuz bilime ve akla dayalı, evrensel değerlere sahip bir eğitim sistemi ile sağlanabilir. Dengeli ve sürdürülebilir kalkınma hedefiyle uyumlu yüksek yaşam normuna ulaşmak için, yüksek nitelikli eğitim zorunludur. Gelişmeyi, varolan kaynaklardan çok yaratılan kaynakların sağlıyor olması, nüfusun eğitimsel niteliklerinin yükseltilmesini gerektirmektedir.

BÖLÜM III

ÜNİVERSİTEYE HAZIRLIK SİSTEMİNİN TOPLUMUMUZA MALİYETİ

1- 2004 yılında ÖSS'ye girmek için müracaat eden 1. 786.883 öğrencinin üniversite kapısına gelene kadar ÖSS'ye hazırlık için yaptığı harcama tutarı, (11.778.871.852.082.000) 11,77 Katrilyon TL'dir. 1 ABD \$=1.400.000 TL'den hesaplandığında Dolar bazında yapılan harcama 8.4 Milyar Dolardır.

2005 yılında ise ÖSS'ye girmek için müracaat eden 1.730.854 öğrencinin üniversite kapısına gelene kadar ÖSS'ye hazırlık için yaptığı harcama tutarı, 2004 fiyatlarıyla, (11.409.536.863.316.000) 11,4 Katrilyon TL'dir. 2006 yılı Mart ayı itibariyle yıllık yeniden değerlendirme oranı ortalama %9 ve 1 ABD \$=1.350.000 TL alındığında, bu öğrencilerin yaptığı harcama 2005 fiyatlarıyla 12.436.395.180.916.000 TL ya da 9.21 Milyar Dolardır.

2- Üniversite kapısına gelene kadar kişi başına yapılan ÖSS harcaması 2004 yılında ortalama 6.591.854.000 TL, diğer bir ifadeyle 4.708 Dolardır. Bu rakam 2005 yılında 7.185.120.000 TL karşılığı 5.322 Dolardır.

3- 2004 yılında bir yıllık ÖSS hazırlık harcamaları, 4.194 Katrilyon TL = 2.99 Milyar Dolar iken; 2005 yılında ise yıllık yeniden değerlendirme oranı ortalama %9 ve 1 ABD \$=1.350.000 TL alındığında, bu rakam 4.349 Katrilyon TL = 3.221 Milyar Dolardır.

4- 2004 yılı rakamlarına göre öğrenci başına yıllık ÖSS harcaması, 2.305.383.649 TL olup, 1.646 Dolar karşılığıdır. 2005 yılı rakamlarına göre öğrenci başına yıllık ÖSS harcaması: 2.512.867.699 TL olup, 1.861 Dolar karşılığıdır.

5- 2004 Mali yılında bütçeden YÖK'e ayrılan pay (tüm üniversiteler dahil) 1 ABD \$=1.400.000 TL alındığında 3 Katrilyon 689 Trilyon TL, yani 2.635 Milyar dolardır.

2005 Mali yılında bütçeden YÖK'e ayrılan pay (tüm üniversiteler dahil) 5 Katrilyon 218 Trilyon TL, 1 ABD \$=1.350.000 TL. alındığında 3.865 Milyar dolar; 2006 yılında ise YÖK için ayrılan pay 5 Katrilyon 846 Trilyon TL, yani 4.330 Milyar dolardır. Rakamlarda görülen artışın bir sebebinin de TL=ABD \$ paritesindeki farklılık olduğuna dikkat edilmelidir.

6- 2004 yılında yükseköğretimde öğrenci başına bütçeden düşen pay, 2003-2004 öğretim yılında üniversitelerimizde 1.841.546 lisans ve ön lisans 114.892'i yüksek lisans öğrencisi olarak toplam 1.956.438 öğrenci olduğu dikkate alındığında; 1 Milyar 885 Milyon TL=1.340 ABD \$/öğrencidir. 2005 öğretim yılında üniversitelerimizde 1.969.086'sı lisans ve ön lisans, 137.116'sı yüksek lisans öğrencisi olarak toplam 2.106.202 öğrenci olduğu dikkate alındığında öğrenci başına bütçeden düşen pay 2 milyar 477 milyon TL=1.830 ABD \$/öğrencidir.

YÖK tarafından yapılan hesaplama göre ise; öğrenci başına harcama yılı cari fiyatlarıyla 2004 yılında 1.398 ABD \$, 2005 yılında ise 1.898 ABD \$'dır (YÖK, age, s. 122, Tablo 8.6).

2004 yılı itibarıyla üniversite kapısındaki öğrencilerin ÖSS gideri olarak harcadığı tutar aynı yılki YÖK bütçesinin 3 katıdır. 2005 yılı itibarıyla üniversite kapısındaki öğrencilerin ÖSS gideri olarak harcadığı tutar aynı yılki YÖK bütçesinin 2 katından fazladır.

Boşa Giden Kaynaklarla Neler Yitirdik?

Türkiye şartlarında yüksek kalitede bir özel üniversitenin kurulmasının maliyeti ortalama 250 Milyon Dolar olarak ifade edilmektedir. Öğrenci ve devlet katkısı dışında her yıl işletme gideri olarak ilave 12.5 Milyon Dolar sarf edilmesi (ya da bu giderin karşılanabilmesi için gelir getirici bir kaynağın vakfedilmesi) öngörüsü ile ve harcama rakamları da en üst limitten hesaplanmak suretiyle, belirtilen tipte bir üniversitenin kuruluş maliyetinin 500 Milyon Dolara çıktığı varsayılabilir. Bu bağlamda;

2004 yılında üniversite kapısında olan 1.786.000 öğrencinin ÖSS'ye girene kadar harcamış olduğu 8.4 Milyar Dolar yeni üniversite kurmak için harcarsaydı boşa giden o parayla Sabancı ve Koç üniversiteleri ayarında $8.400/500= 16.8$ yani yaklaşık 17 yeni üniversite kurulabilecekti. Bu 17 üniversite ile 3.500'er kişilik lisans ve yüksek lisans öğrencisinden oluşan 59.500 kapasite yaratılabilecek veya ÖSS için her yıl harcanan ortalama 3 Milyar Dolar yeni üniversite kurmak için harcarsa, boşa giden o parayla her yıl Sabancı ve Koç üniversiteleri ayarında yaklaşık 6 üniversite kurulmuş ve 21 bin kapasite yaratılmış olacaktı.

Toplamda Türkiye'de son 16 yılda yaklaşık 23 milyon öğrenci ÖSS sınavına girmek için başvuruda bulunmuş ve bu öğrenciler ÖSS için 2004 fiyatlarıyla (23 milyon öğrenci x 1.646 ABD \$ ÖSS harcaması = 36.212.000.000 Dolar) yaklaşık 36.2 Milyar Dolar harcama yapmışlardır. Bu parayla Sabancı ve Koç üniversiteleri ayarında 72 üniversite (288 fakülte, 216 enstitü, 72 yüksekokul) açıp birinci sınıf 252.500 kişilik yükseköğrenim kapasitesi yaratmak ya da son 16 yılda ÖSS'ye hazırlık ve yurtdışında okuttuğumuz yükseköğrenim öğrencileri için yaptığımız harcamayla 86 üniversiteye (344 fakülte, 258 enstitü, 86 yüksekokul) ve 301 bin yükseköğrenim kapasitesine sahip olmak mümkün olabilirdi.

Geçmiş geçmişte kalmıştır. Ancak bugünden harekete geçilirse önümüzdeki 15 yılda ÖSS için harcanması muhtemel (yılda ortalama 2.7 milyon ÖSS öğrencisi x 15 yıl = 40.5 milyon öğrenci x 2.000 Dolar yıllık ortalama ÖSS harcaması) yaklaşık 81 Milyar Dolar kaynakla 567 bin kapasiteli birinci sınıf kalitede 162 üniversite kurmak mümkün olabilir.

Günümüzde istihdam yaratmak için kişi başı 90.000 Dolarlık bir yatırım harcaması yapılması gereği resmi kurumlarımızın belirlediği 2004 yılı rakamıdır. Bu rakam dikkate alındığında 34,5 Milyar Doların 377.780 kişiye, 81 Milyar Doların ise 900.000 kişiye istihdam sağlayacak bir kaynak olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu noktadan hareketle kaynakların doğru ve rasyonel kullanımının önemi açıktır. Eğitim sistemimizde gerek duyulan kaynakların dağılımı yapılırken büyük özen ve planlama gerektiği de bilinmelidir.

NOT

1. Hesaplarda 1 ABD \$ 2004 yılı için 1.400.000 TL, 2005 yılı için 1.350.000 TL olarak alınmıştır.

2. Bu bölümdeki hesaplar, TED, *Türkiye'de Üniversiteye Giriş Sistemi Araştırması ve Çözüm Önerileri*, Ankara, 2005, s. 65-87'de yer alan, "Üniversiteye Giriş Sisteminin Ailelere ve Topluma Maliyeti" başlıklı bölümün veriler esas alınarak hazırlanmıştır.)

BÖLÜM IV

hayat = 195 dk. mı?

DEĞERLENDİRME

• Süreklilik arz etmesi gereken başta eğitim olmak üzere bazı hizmet alanlarının ülkemizde politik bir alan olarak görülmesi, ne yazık ki sürekliliği bozmakta ve bu alanları, yönetime gelenleri kısa süre içinde yapabildiklerini yaptıkları, kısa vadeli çözümler ürettikleri alanlar haline getirmektedir. Politikadan bağımsız kişi ve kurumların da katkıları ile uzun ve kısa vadeli eğitim politikalarının oluşturulması gerekmektedir.

• Her ülkenin üniversiteye giriş sistemi o ülkedeki;

- Yükseköğrenim kurumlarının öğrenci kapasitesinin o ülkedeki yükseköğrenim talebini ne ölçüde karşılayabildiğine,
- Mesleki ve Teknik Eğitim Sisteminin durumuna,
- Yükseköğrenimin paralı olup olmamasına/uygulanan finansman modeline,
- Bakalorya veya benzeri olgunluk sınavlarının varlığına,
- Ortaöğretim sisteminin yapısına,
- Üniversitelerin tek elden yönetilip/yönetilmemesine vb. göre değişmektedir.

• Her ülke mevcut şartlar içerisinde kendine en uygun olan sistemi oluşturmaktadır. Türkiye’de de üniversiteye giriş sistemimizin oluşmasında;

- Yükseköğrenim talebinin yüksekliğine karşılık öğrenci kontenjanının düşüklüğü,
- Yükseköğrenimin parasız oluşu,
- Mesleki ve Teknik Eğitimin cazibesini yitirmesi ve kalitesindeki düşüklük,
- Üniversitelerin YÖK tarafından tek elden yönetilmesi,
- Ortaöğretimde üniversiteye hazırlayan genel lise oranının aşırı yüksekliği vb. nedenler birinci derecede etkili olmaktadır.

• Ülkemizde, bugüne kadar “üniversiteye giriş sistemi” hep “verili şartlar”da tartışılmıştır. Şartlar verili kabul edildiği ve değiştirilemeyeceği kanaati yaygın olduğu içindir ki, sistem tartışmaları ve iyileştirme çalışmaları hep mevcut şartlar içerisinde yapılmıştır. Geline noktada anılan şartlarda bir değişikliğin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Aksi halde sistemdeki kilitleme giderek artacaktır.

• Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan “Ortaöğretimin Yeniden Yapılandırılması” çalışmaları kapsamında 2005-2006 eğitim-öğretim yılı itibarıyla lise öğrenim süresi, dört yıla çıkarılmıştır. Bu yeni sistem, başta öğretmen ihtiyacı olmak üzere, derslik açığı, öğrenci velilerine getireceği ek maliyet yükü, hazırlık sınıflarının kaldırılmasının yaratacağı sıkıntılar gibi sorunları gündeme getirmiş ya da pekiştirmiştir.

• Liselerin dört yıla çıkarılması sonucunda 2008 yılında “üniversite sınavına” giren öğrenci sayısı azalacaktır.

- **Bu durum her ne kadar bazılarınca “güzel bir şans”, “piyango senesi”, “kazanma şansının artacağı” şeklinde yorumlansa da bir sonraki yıl gerçekleşecek yığılma düşünülmemektedir.**
- **Yeni sisteme rağmen dersanelere olan talepte hiçbir azalma olmayacak, bilakis artma meydana gelecektir. Yeni uygulamanın sınav maratonunu bir yıl daha uzattığı, dolayısıyla dersane sektörüne yararlı olduğu ortadadır.**
- ÖSS, seçici-değerlendirici olmaktan ziyade, eleyici ve bu nedenle de yarışmacı karakteri ağır basan bir sınav niteliğindedir.
- Aileler, aynı zamanda çocuklarının “ÖSS başarısı yüksek ortaöğretim okulları”nda öğrenim görmelerini garantilemek üzere, ilköğretim son sınıfta yapılan daha önceki yıllardaki ismiyle “Liselere Giriş Sınavı” (LGS), bugünkü adıyla “Ortaöğretim Kurumları Sınavı” (OKS)’nda gibi sınavlarda başarılı olmaları için de önlemler almak durumunda kalmaktadır.
- ÖSS’de 2006 yılı için yapılan konu, süre, içerik ve dağılım ile ilgili değişiklikler, özellikle soru içeriğinin lise müfredatına yayılması yoluyla lise son sınıftaki devamsızlıkların kısmen de olsa engellenebilmesi öngörülmüştür. Ancak 2006 yılı ÖSS sınavının yaklaşması ile birlikte, liselerde devamsızlık hususunda geçmiş yıllardan farklı bir durum oluşmadığı gözlemlenmektedir. Sonuç olarak, sınavın içeriği ile lise müfredatının nispeten daha uyumlu hale gelmesi olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir.
- Diğer taraftan, bu değişikliğin sınav maratonundaki öğrenciler açısından çalışılacak, test çözülecek konuların çoğalmasa anlamına geldiğine de dikkat edilmelidir.
- Hala meslek standartlarının oluşturulamamış ve meslek eğitimi ile iş piyasası arasında işleyen bir bağ kurulamamış olması büyük bir eksikliklerdir.
- Yakında faaliyete geçecek 15 yeni üniversitenin başlangıçta herhangi bir kontenjan artışı sağlamayacağı açığa çıkmıştır. Bununla birlikte, bu üniversitelerin kurulmasının, gerekli finansman ve kadro temin edilebildiği takdirde toplam yükseköğrenim kontenjanının artışına katkı sağlayacağı öngörülebilmektedir.

BÖLÜM V

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Tedbirler (Bakınız: EK III, 2005-2023 Strateji Planı)

1- Üniversitelerle ilgili adımlar atmadan önce Türkiye mutlaka uygulanabilir nitelikte ve üretime toplumun bütün kesimlerinin katıldığı bir **bilim siyaseti** oluşturmalıdır. Türk üniversite sistemi bilimsel alanda hedefsizlik ve amaçsızlıktan ve ne yaptığını bilmeden yabancı ülkelerin bilim politikasının gerçekleşmesine hizmet eden şaşkınlıktan kurtarılmalıdır.

- Bilim siyasetinin oluşturulmasına özel sektör, sivil toplum, hükümet, asker, üniversite, sivil bürokrasi hep birlikte katılmalıdır. Bu süreç sadece siyasetlerin ve bürokrasinin etkin olduğu bir süreç olmamalıdır.
- Bilim siyasetinin belirlenmesi öncesinde Türkiye ekonomide özel AR-GE desteği vereceği sayısı sınırlı (altıyı geçmeyen) alan tespit etmelidir.
- Yeni yükseköğretim kurumlarında hangi bölümlere ağırlık verileceği, hangi alanlarda doktoralı eleman yetiştirileceği, hangi bölümlerde öğrenci kapasitesinin yoğun olacağı, bilimsel araştırmaların hangi alanlarda yoğunlaşacağı vb. politikalar mutlaka bilim siyasetinin ve özel AR-GE desteği verilecek alanların tespitinden sonra oluşturulmalıdır.
- Ancak bunlardan sonradır ki üniversite-sanayi işbirliği AR-GE temeli gibi iki tarafın da çıkarına uygun, gerçek ve sağlam bir zemin üzerinde gelişecektir.

2- Öncelikle mevcut kapasitenin iyileştirilerek kalitesinin artırılmasına dönük tedbirler alınmalıdır. En büyük sorun olan “akademisyen eksikliği” sorununu çözecek adımları atarak işe başlanmalıdır. Burada da yapılması gereken ilk şey lisansüstü eğitim kapasitesinin artırılmasıdır.

- Üniversiteye 18 yılda 140 bin doktora yapmış “akademisyen” kazandırmak hedeflenmelidir.
- TÜBA, bir kişinin yurtdışında doktora yapmasının maliyetinin ortalama 150 bin dolar olacağını, yarı içeride yarı dışarıda karma bir sistemle bir kişinin doktora maliyetinin 50 bin dolara çekilebileceğinin hesabını yapmıştır.
- Bu kadar sayıda insana doktora yaptırmak için yapılması gerekli şey, lisansüstü eğitimle ilgili yeni düzenlemeler gerçekleştirmektir.
- Öncelikle Türkiye’de lisansüstü eğitimin kapasitesinin artırılması yoluna gidilmelidir. Bunu gerçekleştirmek için atılacak ilk adımlardan birisi “sadece lisansüstü eğitim yapacak fakülteler ve hatta üniversiteler” kurulmasıdır.
- Doktora yapmış elemanların mali durumu iyileştirilmelidir. Kamuda uzmanlığa dayalı personel alımını doktora yapmış elemanlara dayayan tedbirler alınmalıdır. MEB başta olmak üzere kamudaki uzman personelin doktora yapması özendirilmelidir.

3- Üniversitede yeni kapasite yaratmadan önce mevcut iki milyonluk kapasitenin kompozisyonu değiştirilerek iyileştirilmelidir.

- Öncelikle lisansüstü eğitim kapasitesi arttırılmalıdır.
- Açıköğretim ve sınavsız geçiş programları yerine örgün lisans eğitimi veren kurumların kapasitesi arttırılmalıdır.

Bu şekilde kapasite 2 milyon civarında kalırken kalitesi arttırılmış olacaktır.

4- Önümüzdeki 18 yılda iki milyon beş yüz bin kişilik örgün eğitim kapasitesi yaratmak hedeflenmelidir. Bu kapasiteyi kaldırabilecek asgari 200 üniversite kurulmasının kaçınılmaz olduğu bilinerek geleceğe dönük eğitim planlaması yapılmalıdır.

5- Yeni üniversitelerin kurulabilmesi için gerekli olan kriterler tespit edilerek kamuoyuna açıklanmalıdır. Bu kriterlerin tespitinde çıtanın yüksek tutulmasından çekinilmemelidir. Bilhassa taşrada yeni kamu üniversitelerinin kurulmasında bu kriterlere tavizsiz uyulmalıdır.

6- Yeni üniversite kurulması için konulan kriterler gibi gelişmekte olan üniversiteler için de gelişme kriterleri konulmalıdır.

Bunu gerçekleştiremeyen yöneticilerin görevden alınmasını düzenleyen bir sistem getirilmelidir. Üniversitelerinin kapanmasını istemeyen illerin de üniversitelerinin toparlanmasına yardımcı olmaları bu sayede sağlanabilir. Bu sayede yeni kurulmuş olan üniversitelerin kendilerini 30 yıl gibi uzun sürelerle varmadan toparlamaları gerçekleşebilir.

7- Üniversite giriş sistemi bu alanda alınacak tedbirlere paralel olarak üç aşamada değiştirilmelidir.

- Mesleki eğitimi cazip hale getirmek için belli bir süreye münhasır olmak üzere (örneğin beş yıl) alan ve katsayı uygulaması kaldırılmalıdır.
- Mesleki eğitimle ve üniversiteye girişle ilgili gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra zaten alan ve katsayı uygulamasına gerek kalmayacaktır.
- Ortaöğretim sisteminde geçilecek yeni düzene göre 2011 yılında olgunluk sınavı (bakalorya) esasına dayalı yeni bir üniversiteye giriş sistemi getirilmelidir.
- 2023 yılında ise üniversitelerin kendi öğrencilerini seçebilecekleri yeni bir modele geçilmelidir.

8- Bir plan dahilinde aşamalı olarak yükseköğretimde örgün lisans ve lisansüstü eğitimden başlayarak akreditasyon sistemine geçiş düzenlenebilir. İlk adım olarak ABD'deki "sarmaşık ligi" gibi beş-altı gelişmiş Türk üniversitesinin kendi aralarında geçerli olacak bir kalite güvence sistemini kurmalarını teşvik etmek düşünülebilir.

9- Mesleki eğitime cazibe kazandırılmalı ve bu alanda gerekli düzenlemeler yapılmalıdır:

- Meslek standartları belirlenmelidir. Belirlenen standartlara göre, aşamalı olarak; meslek icrasında, işyeri açmada ve istihdamda belirli mesleki diploma ve sertifikalara sahip olma şartı getirilmelidir.
- Mesleki eğitim alanında gerek ortaöğretim mezunları ve gerekse yükseköğretim mezunları için mesleki yeterlilik sınavı getirilmelidir.
- Meslek Liseleri ve Meslek Yüksekokullarının yönetiminde meslek kuruluşları ve yerel yönetimler söz sahibi olmalıdır.

- Meslek Liseleri ve Meslek Yüksekokullarının döner sermaye mevzuatı değiştirilmeli ve piyasa şartlarında iş ve üretim yapmalarına imkan verecek bir düzenlemeye gidilmelidir.
- Meslek Lisesi ve Meslek Yüksek Okulu mezunlarına askerlikte avantaj sağlanmalıdır.
- Mesleki eğitim kurumlarındaki döner sermaye sistemi iyileştirilmelidir.
- Mesleki eğitim ve teknik eğitim ayrıştırılmalıdır.
- İş kollarında meslek personeli çalıştırmada “meslek sertifikalı” asgari zorunlu sayı belirlenmelidir.
- Geleceğe yönelik mesleki eğitim planlaması için, meslek kuruluşlarının ihtiyaç-talep-beklenti bilgileri periyodik olarak güncellenmelidir.

Bu tedbirlere ek olarak;

Güzel sanatlar ve spor alanları başta olmak üzere, yeni yükseköğrenim kurumları açılmasında uluslararası akademik potansiyelden istifade edilmelidir. Bu alanlarda örgün lisans ve lisanüstü kapasite yaratılması diğer pek çok alana göre daha kolay olacaktır.

Yabancı paralı öğrencilerin ülkemizde eğitim görmeleri konusunda üniversiteler, bilhassa vakıf üniversiteleri teşvik edilmelidir.

Eğitim alanında çözüme ulaşabilmek için ilk adım, üniversiteye giriş sistemindeki yığılmayı önlemek olmalıdır. Üniversiteye girişteki baskı hafiflemeden diğer alanlarda alınacak tedbirler fayda vermeyecektir. Üniversiteye girişteki baskı hafifler hafiflemez, eş zamanlı olarak okulöncesi eğitimden başlayarak ilköğretimde ve ortaöğretimde yeni ve uyumlu bir düzenleme yapılmalıdır. Aksi tercih edilecek olur ve üniversiteye girişteki baskı hafifletilmeden bu alanlarda tedbirler alınmaya çalışır ise bunlardan bir sonuç elde edilemeyecektir.

Eğitim reformunda öncelik; “üniversiteye giriş sistemi”nin yarattığı baskıyı ortadan kaldırmak olmalıdır.

Finansman Hakkında Not

(Bakınız: EK III, 2005-2023 Strateji Planı)

Kaynak yokluğu gerekçe gösterilerek üniversitede nitelikli kapasite yaratılmasından uzak durmanın çocukları üniversiteye hazırlanan ailelere ve ülkeye maliyeti oldukça ağırdır. Üstelik ülkemizin ekonomisi bakımından kit kaynakların hiçbir katma değer üretmeyen bir alanda heba edilmesi tahammül edilemez bir yükür.

Giriş sisteminde heba edilen meblağlar dikkate alındığında, bu sorunları çözecek kaynak temini büyük bir sorun değildir, **karşılaştığımız esas sorun 'gerekli ortak irade' ve 'siyasi-yönetmel cesaret'i ortaya koyamamaktır**. "Kaynak yaratılması" ele alındığında "sisteme akan kaynaklar" gözlerimizin önünde durmaktadır. Sağlıklı bir kaynak tahsis politikası ile "kaydırılabilir", "yönlendirilebilir" ve "yaratılabilir" kaynaklar belirlenip ve rasyonel ve vadeleri belli tedbirlerle çözüme ulaşılabilir.

Bu çerçevede:

1- Yukarıda teklif edilen hususların "üniversite geliştirme projesi" olarak projelendirilmesi, AB ve diğer yurt dışı kaynaklı fonların kullanılması yoluyla kaynak sağlanmasına imkan verecektir. (Örneğin; sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitimle ilgili projeye bu çerçevede yüksek miktarda yabancı kaynak bulunabilmiştir).

2- ÖSS'ye hazırlık için yapılan harcamaların bir kısmı üniversitede kapasite ve kaliteyi artırmak için kullanılmalıdır. Lisans eğitimi maliyetlerinin hiç değilse yüzde 40'lık bölümü öğrencilerde temin edilebilmelidir. "Temel eğitim ücreti" adı altında bir bedelin öğrenciden tahsil edilmesi yoluna gidilebilir. Bu sistemde de yoksul öğrenciler için burs ve durumu orta seviyede olanlar için ucuz kredi imkanı birlikte düşünülmelidir. Söz konusu burs modeli; "hizmet karşılığı geri ödemeli" ağırlıklı olarak uygulanmalı, böylece eğitim ve istihdam ilişkisi sorununun çözümüne de katkı sağlanabilecektir.

Lisansüstü eğitim kural olarak paralı olmalıdır. Yoksul öğrenciler için burs ve durumu orta seviyede olanlar için de ucuz kredi imkanı birlikte düşünülmelidir.

3- Bağışlar ve okul yapımı konusunda yükseköğretim kurumlarına da yönelim özendirilmelidir.

4- AR-GE çalışmaları için ayrılan kaynaklar artırılmalı ve üniversitenin kullanımına sunulmalıdır.

Tedbirlerin uygulanabilirliği ve sonuç vermesi için; istihdam politikalarının kararlılıkla uygulanması ve büyüme hızının yüzde 7 civarında sürdürülmesi sağlanmalıdır.

TÜRKÇE

KONU	OKUTULDUĞU SINIF	ÖSS 2000 SORU SAYISI	ÖSS 2001 SORU SAYISI	ÖSS 2002 SORU SAYISI	ÖSS 2003 SORU SAYISI	ÖSS 2004 SORU SAYISI	ÖSS 2005 SORU SAYISI
Sözün / Sözcüğün Yorumu	L1-L2-L3	4	3	2	3	3	5
Cümle Yorumu	L2-L3	13	9	10	8	6	4
Paragraf Yorumu	L2-L3	15	21	20	20	19	18
Anlatım Biçimleri	L1-L2-L3	1	-	-	1	2	-
Ad Soylu Sözcük	L1-L2-L3	-	1	-	-	-	1
Sözcük Türleri	L1-L2-L3	1	-	-	4	4	2
Fiiller	L1-L2-L3	1	-	-	-	-	-
Ek-Yapı	L1-L2-L3	1	-	-	-	-	1
Öğeler	L2-L3	1	2	2	1	2	1
Fiillerde Çatı	L1-L2-L3	-	-	1	-	-	1
Cümle Çeşitleri	L2-L3	1	1	2	-	-	2
Anlatım Bozukluğu	L1-L2-L3	5	4	5	5	5	5
Ses Bilgisi - Yazım	L1-L2-L3	1	2	2	1	2	3
Noktalama	L1-L2-L3	1	2	1	2	2	2
TOPLAM		45	45	45	45	45	45

TARİH

KONU	OKUTULDUĞU SINIF	ÖSS 2000 SORU SAYISI	ÖSS 2001 SORU SAY.	ÖSS 2002 SORU SAY.	ÖSS 2003 SORU SAY.	ÖSS 2004 SORU SAY.	ÖSS 2005 SORU SAY.
Tarih-Çağlar-Takvimler	Lise 1	1	1	1	-	-	-
İlkçağ Uygarlıkları	Lise 1	1	-	-	1	1	1
İslam Tarihi	Lise 1	1	1	1	1	1	1
Türk Tarihi	Lise 1	1	2	1	1	2	2
Avrupa Tarihi (Ortaçağ, Yeniçağ)	Lise 1-2	-	1	-	1	1	-
Osmanlı Tarihi (Kuruluş, Yükselme)	Lise 2	-	-	-	2	-	1
Osmanlı Kültür ve Medeniyeti	Lise 2	1	1	2	-	-	2
Osmanlı Duraklama ve Gerileme Devri	Lise 2	2	-	2	-	1	1
Osmanlı Dağılıma Dönemi ve İslahatlar	Lise 2	1	2	1	3	3	-
Meşrutiyet-Son Savaşlar ve Yakınçağda Avrupa	Lise 2-3	1	1	-	-	-	1
I. Dünya Savaşı ve Mondros Ateşkesi	Lise 3	1	-	1	-	-	-
Kongreler ve TBMM	Lise 3	1	1	1	3	3	2
Kurtuluş Savaşı ve Antlaşmalar	Lise 3	2	1	4	1	1	3
Atatürk İnkılapları ve İlkeleri	Lise 3	4	5	2	5	3	2
Dış Politika Olayları	Lise 3	-	1	1	-	2	2
Milli Güvenlik	Lise 3	2	2	2	1	1	1
TOPLAM		19	19	19	19	19	19

COĞRAFYA

KONU	OKUTULDUĞU SINIF	ÖSS 2000 SORU SAYISI	ÖSS 2001 SORU SAYISI	ÖSS 2002 SORU SAYISI	ÖSS 2003 SORU SAYISI	ÖSS 2004 SORU SAYISI	ÖSS 2005 SORU SAYISI
Coğrafi Konum		1	1	2	1	1	1
Dünyanın Şeklinin ve Hareketlerinin Sonuçları	Lise 1	1	1	-	1	1	1
Harita Bilgisi ve Ölçekler	Lise 1	1	-	1	1	1	1
İklim	Lise 1	3	4	3	2	3	2
İç ve Dış Kuvvetler	Lise 1	2	2	2	1	2	2
Nüfus ve Yerleşme	Lise 3	3	2	3	3	1	3
Ekonomik Coğrafya	Lise 3	4	6	5	5	6	5
Bölgeler Coğrafyası	Lise 2	1	-	-	2	1	1
TOPLAM SORU SAYISI		16	16	16	16	16	16

FELSEFE

KONU	OKUTULDUĞU SINIF	ÖSS 2000 SORU SAYISI	ÖSS 2001 SORU SAYISI	ÖSS 2002 SORU SAYISI	ÖSS 2003 SORU SAYISI	ÖSS 2004 SORU SAYISI	ÖSS 2005 SORU SAYISI
Felsefeye Giriş	Lise 3	4	3	2	2	3	2
Bilgi Felsefesi (Epistemoloji)	Lise 3	-		1	3	1	2
Bilim Felsefesi	Lise 3	2	2	2	1	2	3
Ahlak Felsefesi (Etik)	Lise 3	1	2	2	1	1	3
Siyaset Felsefesi (Politika)	Lise 3	2	1	1	2	1	-
Güzellik Felsefesi (Estetik)	Lise 3	1	2	2	1	2	-
TOPLAM		10	10	10	10	10	10

MATEMATİK

KONU	OKUTULDUĞU SINIF	ÖSS 2000 SORU SAYISI	ÖSS 2001 SORU SAY.	ÖSS 2002 SORU SAY.	ÖSS 2003 SORU SAY.	ÖSS 2004 SORU SAY.	ÖSS 2005 SORU SAY.
Sayılar	Lise 1	9	5	6	7	8	12
Üslü-Köklü Sayılar	Lise 1	1	4	2	3	2	
Oran-Orantı	Lise 1	2	-	1	2	2	-
Çarpımlara Ayırma	Lise 1	-	2	2	1	2	3
Mutlak Değer	Lise 1	1	2	2	1	1	
Problemler-1. Derece Denklemler	Lise 1	9	10	13	8	8	8
Kümeler	Lise 1	1	1	1	1	1	-
Bağıntı-Fonksiyon	Lise 1-L3	2	-	-	1	-	-
İşlem-Modüler Aritmetik	Lise 1	-	4	3	1	4	2
Polinomlar	Lise 1	2	1	-	1	1	1
Ünlem-Eşitsizlik-Parabol	Lise 1	1	-	-	-	-	-
Permütasyon – Kombinasyon – Olasılık	Lise 2	1	1	-	2	1	2
Kartezyen Çar., Bağıntı		-	-	-	-	-	1
TOPLAM		29	30	30	28	30	29

GEOMETRİ

KONU	OKUTULDUĞU SINIF	ÖSS 2000 SORU SAYISI	ÖSS 2001 SORU SAYISI	ÖSS 2002 SORU SAY.	ÖSS 2003 SORU SAY.	ÖSS 2004 SORU SAY.	ÖSS 2005 SORU SAY.
Açılar	Lise 2	1	-	-	-	-	-
Üçgenler	Lise 2	2	5	1	3	3	3
Çokgenler-Dörtgenler	Lise 2	4	1	5	3	2	3
Çember ve Daire	Lise 2, Lise 3	3	5	3	5	3	3
Uzay Geo. Ve Katı Cisim Alan ve Hac.	Lise 2, Lise 3	2	1	2	2	2	2
Analitik Geometri	Lise 2	4	3	4	4	5	5
TOPLAM		16	15	15	17	15	16

FİZİK

KONU	OKUTULDUĞU SINIF	ÖSS 2000 SORU SAYISI	ÖSS 2001 SORU SAYISI	ÖSS 2002 SORU SAYISI	ÖSS 2003 SORU SAYISI	ÖSS 2004 SORU SAYISI	ÖSS 2005 SORU SAYISI
VEKTÖR – KUVVET	2	1	1	1	1	-	-
MOMENT – DENGE	2	2	1	1	1	1	-
KÜTLE MERKEZİ	1	2	2	1	1	1	1
DOĞRUSAL HAREKET	2	1	1	1	1	1	1
DİNAMİK	1	-	1	1	-	1	1
BASİT MAKİNELER	1	1	2	1	1	-	1
İŞ - GÜÇ – ENERJİ	1-2	2	2	2	3	2	2
KATI - SIVI BASINCI	1	1	-	1	1	2	1
SIVILARIN KALDIRMA KUVVETİ	1	1	-	1	1	2	3
SICAKLIK – GENLEŞME	1	2	2	2	2	2	2
ELEKTROSTATİK	1	1	1	1	1	1	1
ELEKTRİK AKIMI	1-2	1	2	2	2	2	2
MAGNETİZMA (MIKNATIS VE TRANSFORMATÖR)	1	1	1	1	1	1	1
İŞIĞIN KIRILMASI VE MERCEKLER, GÖLGE - RENK - AYDINLANMA VE AYNALAR	3	3	3	3	3	3	3
TOPLAM		19	19	19	19	19	19

KİMYA

KONU	OKUTULDUĞU SINIF	ÖSS 2000 SORU SAYISI	ÖSS 2001 SORU SAYISI	ÖSS 2002 SORU SAYISI	ÖSS 2003 SORU SAYISI	ÖSS 2004 SORU SAYISI	ÖSS 2005 SORU SAYISI
Atom Bilgisi	Lise 1	2	1	2	1	2	1
Periyodik Cetvel	Lise 1	1	1	1	1	-	1
Radyoaktivite	Lise 2	-	1	1	1	1	1
Mol Kavramı	Lise 1	-	-	1	-	1	1
Gazlar	Lise 2	3	2	2	3	2	2
Madde Bilgisi	Lise 1	3	2	3	3	3	2
Çözeltiler	Lise 2	3	1	2	1	2	3
Kimyasal Tepkimeler ve Hesaplamalar	Lise 2	2	4	2	3	1	2
Asit ve Bazlar	Lise 2	-	1	-	-	1	1
Yükseltgenme ve İndirgenme Tepkimeleri	Lise 3	-	-	-	1	-	-
Kimyasal Bağ	Lise 1-3	-	1	-	-	1	-
TOPLAM SORU SAYISI		14	14	14	14	14	14

BİYOLOJİ

KONU	OKUTULDUĞU SINIF	ÖSS 2000 SORU SAYISI	ÖSS 2001 SORU SAYISI	ÖSS 2002 SORU SAYISI	ÖSS 2003 SORU SAYISI	ÖSS 2004 SORU SAYISI	ÖSS 2005 SORU SAYISI
Biyolojiye Giriş (Bilim-Biyoloji-Canlılık)	Lise 1	1	-	-	1	-	-
Canlıların Temel Bileşenleri	Lise 1	-	1	-	-	-	1
Hücre	Lise 1	-	-	-	1	1	-
Metabolizma - Enzimler – ATP	Lise 1	1	-	-	2	-	3
Yönetici Molekül (DNA-RNA-Pro. S.)	Lise 3	1	-	-	-	-	-
Hücre Çoğalması (Mitoz-Mayoz)	Lise 1	-	-	1	-	-	-
Yaşam ve Enerji (Foto.-Kemo.-Sol)	Lise 3	2	1	-	1	1	1
Hücrede Madde Alışverişi	Lise 3	-	-	1	-	1	-
Koloniler-Çok Hücreliler-Dokular	Lise 3	1	-	1	1	-	-
Canlıların Sınıflandırması	Lise 1	-	-	-	-	-	-
Ekoloji (Popülasyon-Komünite-Ekosis.)	Lise 1	1	1	2	1	2	3
Taşıma Sistemleri	Lise 2	1	2	-	-	1	-
Solunum Sistemleri	Lise 2	-	-	1	-	-	-
Sindirim Sistemleri	Lise 2	1	2	-	-	1	1
Boşaltım Sistemleri	Lise 2	1	1	2	1	1	-
İskelet -Kas - Deri Sistemleri	Lise 2	-	-	-	-	-	-
Endokrin Sistemleri	Lise 2	-	-	-	-	-	1
Sinir Sistemleri ve Duyu Organları	Lise 2	1	-	-	1	1	1
Üreme ve Gelişme	Lise 2	1	1	1	1	1	-
Kalıtım	Lise 2	1	1	2	1	1	1
Pop. Gen. - Evrim - Hay. Başl. İlg. G.	Lise 3	-	1	1	1	1	-

EK II

2006 OKS ARAŞTIRMASI SONUÇLARI

OKS Araştırması, 2006 yılında, Ankara ve İstanbul'da birer Fen Lisesi ve ikişer Anadolu Lisesi olmak üzere toplam altı lisede 1.302 hazırlık sınıfı ya da lise birinci sınıf öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

OKS için

	f	%
Özel ders almadan ve dershaneye gitmeden hazırlandım	15	1.2
Yalnızca özel ders aldım	3	.2
Yalnızca dershaneye gittim	1111	85.3
Hem dershaneye gittim hem de özel ders aldım	167	12.8
Cevapsız	6	.5
Toplam	1302	100.0

OKS için bireysel olarak (dershane çalışmaları haricinde) günde kaç saat ders çalıştınız?

Kaç saat?	f	%
0	34	2.6
1	215	16.5
10	5	.4
2	350	26.9
3	331	25.4
4	174	13.4
5	77	5.9
6	41	3.1
7	6	.5
8	6	.5
9	3	.2
Cevapsız	60	4.6
Total	1302	100.0

OKS için hazırlık amacıyla dershaneye kaç yıl gittiniz?

Kaç yıl?	f	%
1	18	1.4
2	366	28.1
3	652	50.1
4	257	19.7
Cevapsız	9	.7
Toplam	1302	100.0

Gittiğiniz dershanede seviye tespit sınavı yapıldı mı?

	f	%
Evet	1276	98.0
Hayır	16	1.2
Cevapsız	10	.8
Toplam	1302	100.0

Dershanede özel grup içinde mi çalıştınız?

	f	%
Evet	980	75.3
Hayır	300	23.0
Cevapsız	22	1.7
Toplam	1302	100.0

Dershane ücretiniz nasıl ödendi?

	f	%
Tam burs	370	28.4
Kısmi burs	554	42.5
Burs almadım	359	27.6
Cevapsız	19	1.5
Toplam	1302	100.0